

O nesnázích s adaptací na novou liturgii

**Et introibo ad altare Dei,
ad Deum
qui lætificat iuventutem meam.**

Kolikrát jsem jenom recitoval se skloněnou hlavou tato slova žalmu, která tolik povznášela mou duši, která se tak dobře hodila k mým dvaceti či pětadvaceti letům a která tak výstižně uváděla do slavení Božích tajemství. Ať jako prostého věřícího v lavici nebo vedle ní, ať jako ministranta u oltáře, vždy mě naplňovalo štěstím i hrdostí, že těmito a dalšími odpověďmi na to, co říkal kněz, smím nahlas vyjadřovat svou spoluúčast na celebrování mše svaté. V těch letech 1958-1963, kdy 2. vatikánský koncil představoval dosud neznámou budoucnost, promlouvala při mši ústa laiků ve větším rozsahu právě jen při stupňových modlitbách, poté kdy střídavě s knězem odrecitovali (nebo zazpívali) devateré *Kyrie eleison*, už na ně zbývalo jen několik odpovědí, ať jedinečných: *laus tibi, Christe, sed libera nos a malo*, anebo opakovaných: *gloria tibi, Domine* (v předkoncilní mši se přece recitovalo na konci bohoslužby vždy ještě druhé evangelium), *et cum spiritu tuo, Deo gratias* a *amen*. Ne, nebylo to málo a zejména právě ta odpověď, nejkratší a zdánlivě nejobyčejnější měla ve skutečnosti obrovskou váhu, svým *amen* věřící stvrzovali, že co říká a koná kněz, se má stát skutečností, že to vše je pravda v souladu s vůlí Boží.

Oč větším se stal podíl laiků na slavení eucharistie, když vešla v platnost ustanovení *Liturgické konstituce* vypracované a schválené koncilními otcy na 21. všeobecném církevním sněmu! Jako většina věřících přijal jsem i já toto rozšíření aktivní účasti Božího lidu na přinášení nejsvětější oběti s nadšením. A přece... A přece mi přitom bylo líto lecčeho, co povznášelo mou mysl k Bohu, když se mše sloužila podle ritu sv. Pia V., a co obnovená litur-

gie potlačila. Nešlo zdaleka pouze o latinu, latina ostatně přece ze mše nebyla nikterak vykázána, pouze v praxi se její užití stalo spíš výjimkou, zatímco dříve bylo pravidlem. Ale vyskytuje-li se nyní tento *materšský jazyk západní církve* v bohoslužebných obřadech vzácněji, možná to jen podtrhuje vznešenost liturgie v něm sloužené, když neobvyklou podpoří prožitek staletími vycizelované krásy. Ale byly tu ještě jiné změny, jež ve mně budily určitou nostalgii po dřívějších časech. Na počátku mše

svaté se už neohlašuje, že věřící přistupuje k oltáři Boha, který oblažuje jeho mladost, na jejím konci nezaznívá začátek Janova evangelia zvěstující, že Slovo se stalo tělem..., introity, které po staletí dávaly jména mším význačných nedělí, jež zahajovaly, jsou v nejlepším případě zkráceny, většinou však vůbec nepoužívány, *mutatis mutandis* platí totéž pro nádherné sekvence, kterým dnes v mešní liturgii svátků, jimž mají dodat lesk, popřeje v plném rozsahu místo jen málokterý kněz. Poslední

dva případy už poukazují na věc, která má daleko větší závažnost než jednotlivé úpravy mešního řádu.

V předkoncilní liturgii určovaly direktáře pro kteroukoli mši církevního roku do poslední noty, které modlitby a perikopy v ní mají být použity. Dnešní předpisy zde dávají celebrujícím relativně velkou volnost při výběru mezi různými variantami. V zásadě znamená tato změna struktury bohoslužby obrovské rozšíření nabídky duchovních plodů, které mše věřícímu přináší. Několikanasobně vzrostl rozsah a počet úryvků z Pisma svatého (zejména ze Starého Zákona), které máme příležitost slyšet při bohoslužbě slova, vznikla řada nových prefací, místo jednoho Římského kánonu jsou nyní čtyři eucharistické modlitby, mezi nimiž lze volit atd. atd. Je to vskutku nesmírně obohacení liturgických obřadů, vyžaduje ovšem mnoho rozvahy a moudrosti při svém užívání, chybí-li tato podmínka, může se velmi snadno stát, že místo obohacení přináší její pokoncilní liturgické změny věřícím (aspoň některým) spíš ochuzení. Nové předpisy dávají knězi velké pravomoci při výběru textů modliteb i perikop, může zde podle úvahy přidávat nebo vynechávat tak, aby pastorační účinky bohoslužby na věřící byly co největší. Nu a věřící nejsou zdaleka všichni stejní, což ostatně platí i pro kněze. Zatímco před koncilem si mohl být katolík jist, že po celém světě se v každém kostele svého vyznání shledá s touž bohoslužbou, přesně s touž mší neděle, svátku nebo ferie, jaká je ten den celebrována ve farním kostele, který pravidelně navštěvuje, dnes může předem do detailů vědět, o jaký typ bohoslužby půjde pouze tehdy, navštíví-li kostel nebo účastní-li se mše kněze, které velmi dobře zná. Přejde-li jinam nebo celebruje-li mši někdo jiný, nejsou vyloučena překvapení. Mohou být příjemná, ale také nemilá. A samozřejmě, co je pro jednoho příjemné, nemusí být milé druhému.

Mnozí kněží si vykládají pojem pastoračního ohledu na věřící v tom smyslu, že nemají své ovečky příliš přetěžovat, že je nemají v zimních měsících dlouho vystavovat účinkům chladu atd., a svých pravomocí pro uspořádání liturgie tedy využívají především k tomu, aby mše trvala co nejkratší dobu. Mállokterý z nich přitom omezí dobu kázání, mnohem spíš se sahá k vypuštění jednoho z obou čtení, k užití druhé, nanejvýš ještě třetí eucharistické modlitby, takže římský kánon anebo hluboká modlitba sv. Bazila Velikého přicházejí většinou zkrátka... Když někdo spěchá na vlak, ocení možná, že není nucen odejít z kostela před koncem mše svaté. Jiný má malé děti, které nedokáže příliš dlouho udržet v klidu, a je tedy též rád, nepřekročí-li trvání bohoslužby určitou mez. A zima (anebo naopak horko) mohou působit nesnáze každému.

Ale stejně tak na druhé straně jsou zase věřící, kteří třeba předpokládají, že součástí mše neděle nebo svátku, které mají rádi, má být též určitá perikopa, modlitba, chvalozpěv, jež jsou blízké jejich srdci, jež obzvlášť povznášejí jejich duši k Bohu, a pak přijdou do kostela, kde tyto prvky eucharistické slavnosti chybějí. Tím, co jinému vyhovuje, jsou oni zklamáni. (Námítka, že si přece to, co v kostele chybělo, mohou přečíst nebo pomodlit doma, je lichá, ony texty náleží do mše a bez jejího kontextu jsou něčím úplně jiným.) A je nabíledni, že v době, kdy veškeré dění při mši určovaly direktáře, byla nepřijemná překvapení tohoto druhu vyloučena. Dnes jsou možná i větší, stalo se mi třeba, že v kostele, kde jsem se účastnil mše z Nanebevstoupení Páně, vynechal celebrující *Gloria* i *Credo*. Zajisté, světlí se tento velký svátek ve čtvrtek, je pracovní den a ta mše byla sloužena v poledne, pastoračními ohledy tedy šlo tento mimořádný zásah dobře zdůvodnit, kněz zřejmě svých pravomocí nenadužil. A řekne se, že *Gloria* a *Credo* lze slyšet tak často, že pro jednou je snadné oželeť je. Budiž! Ale velikonoční triduum je jednou za rok, a kde má ten, kdo by je rád liturgicky prožil ve veškeré jeho bohatosti, najít kostel, ve kterém by se zpívala nezkrácená *improperia*, kde by se četlo všech sedm čtení velikonoční vigilie s příslušnými žalmy a modlitbami?

Kdo hledá, najde, snad. A v principu je správné, že nenajde všude, jsou zajisté též rodiče s dětmi, staří lidé, hospodyně a i oni chtějí prožít aspoň něco z liturgie Svatého týdne. Rozmanitost forem při jednotlivé podstaty (vždyť mše svatá je stále táž, ať celebrována v ritu předkoncilním nebo v kterékoli podobě, kterou nabízejí dnešní předpisy) je vskutku alespoň potenciálně obohacující pro každého. Obtíž se sladěním často protichůdných přání, která jsou přitom vždy více méně legitimní, neboť se opírají buď o individuální typ zbožnosti jedince anebo vyplývají z jeho životního údělu, tuto obtíž lze řešit tím, že si věřící různé orientace jaksi „rozdělí“ kostely a každý zvolí tu variantu slavení liturgie, která právě jemu přináší největší duchovní prospěch. Něco takového možné je, ovšemže snadné to není ani zdaleka. Vůbec myslitelná je taková diverzifikace využití bohatých možností poskytovaných novou liturgií jen v místech, kde je více kostelů. Spíše tedy ve městech než na venkově.

Zde si dovoluji malou odbočku do historie: v minulém století a ještě i na začátku našeho platilo, že oporou náboženského života je *zdravý venkov*, kde se uchovávala víra, jež ve *zkažených městech* hynula. Dnes se pomalu ale jistě ocitáme v situaci, která jako by obnovovala stav známý z pozdní antiky, kdy *paganus* – pohan byl synonymem venkovana, zatímco živé křesťanské obce se soustřeďovaly ve městech. Snad není tak zcela náhodné, že liturgie, která umožňuje a přímo požaduje pro své slavení aktivní podíl všech pokřtě-

ných, přítomných ve svatyni, tak jako tomu bylo v dobách křesťanského starověku, je právě tou bohoslužbou, kterou chce uvést v život *Liturgická konstituce* 2. vatikánského koncilu. Vnější okolnosti kdysi církev donutily, aby rezignovala na tuto formu slavení eucharistie: přijala do svého lůna barbarské národy, pro jejichž příslušníky byla vzhledem k jejich kulturní a duchovní úrovni takto pojatá mše většinou nedostupnou. Aby zachránila duchovní poklad, jímž je eucharistická oběť, byla tedy církev nucena vyhradit její aktivní slavení vzdělané elitě, klerikům, ostatní věřící pouze poučila o nesmírné ceně mše svaté, jejíž duchovní dary si oni mohou присvojit, když nelze jinak, aspoň pasivní přítomností při konání jejích obřadů. Tomuto pojetí odpovídá i výraz, jímž dřívější katechismy určovaly povinnost laiků: *o nedělích a zasvěcených svátcích mši svatou zbožně slyšeti!* Dnes jde tedy opět o něco více než mši vyslechnout. Liturgická obnova je též výzvou k obnově živých křesťanských obcí, jejichž podstatným znakem je mimo jiné to, že se pravidelně shromažďují ke slavení eucharistie. Utváření takových obcí na venkově zajisté není nemožné, zkušenost ovšem ukazuje, že více jim prospívají podmínky města, jako v antice.

Liturgická konstituce je vskutku velkým dilem. Ale vysoké hory vrhají mohutné stíny, a proto též při úsilí o realizaci tohoto velkého díla zřejmě bylo vyloučeno vyhnout se nežádoucím vedlejším efektům. Zdrojem obtíží s adaptací na novou liturgii byl pro mnohé věřící sám požadavek aktivnějšího podílu na jejím slavení. Ale ti, kdo v předkoncilních dobách příliš nepřemýšleli o tom, co se vlastně v kostele během mše svaté děje, se ve své většině dokázali novým poměrům přizpůsobit bez větších nesnází: konec konců nebylo tak nesnadné naučit se několika gestům, která byla pouze určitou obměnou gest, jež věřící konali dříve, kdo neumí nebo nechce recitovat či zpívat části mše příslušící laikům, není k tomu nucen, může i během pokoncilní bohoslužby (ovšemže zbožně!) mlčet. A srozumitelnost mešních textů, kterou přinesla bohoslužba celebrovaná v národních jazycích, byla rovněž pro většinu katolíků důvodem k pozitivnímu přijímání liturgické obnovy. Nová forma mše takto často paradoxně způsobila větší potíže těm, kdo se již dříve snažili nějak aktivně participovat na slavení Božích tajemství, než věřícím, kteří chodili do kostela pouze *mši svatou zbožně slyšeti*. Ve stínu hory koncilního díla obnovy se octli nikoli katolíci, které toto dílo mělo zburcovat ze spánku, ale věřící, kteří se z tajemství eucharistické slavnosti snažili pro svůj duchovní život načerpat co největší hojnost Božích milostí již v době, kdy mše svatá byla profesionální záležitostí duchovenstva, které laikové měli a směli pouze zdálky přihlížet.

pokračování na str. 6

OBSAH

Medailon

Nedožitě jubileum varhaníka a skladatele J. Strejce, V. Uhlíř . . . 13

Bylo, je a bude

Pašije v Českém muzeu hudby, D. Štefancová	5
Chránové sbory v Cholticích, Z. Houřová	7
Arménské kroniky od jezera Van, E. Kindler	8
Rozezpívání smíř. sboru v 10 bodech a 10 podbodech, M. Valášek . . .	9
Musica Religiosa přivítala především zpěváky, (jej)	9
Anglikánský sbor ve Vatikánu, J. RaVa	12
Jezuitská kolej Klatovy	12
Adopce přístal nových varhan pro jezuitský kostel v Brně, J. M. Bejček . .	13
Graduale Bohemorum, -JiKu-	17
Čtenářská anketa, J. Kub	18
Stalo se a stane, P. Svoboda	19
Plzeňský varhanní festival 2012, P. Blažek	19
Co všechno se dá zahrát na varhany, M. Vilím	20
Víkend gregoriánského chorálu na Velehradě, P. Hudec	20

Sbory

Sbor při chrámu sv. Františka Serafinského v Chocni J. Kunčický . . 4

Úvahy

O nesnázích s adaptací na novou liturgii, F. X. Halas	1
O nesnázích s adaptací – komentář k 1. části stati F. X. Halas	7
Žalm 150 a křesťanská liturgie, E. Kinler	14

Z redakční pošty

Malé zamyšlení nad abdikací, R. Rejšek 18

Polemiky

To není posvátná hudba, ale zvuky útoku, S. Magister	10
Sbor Sixtinské kaple: kritická recenze, A. Taverna	11

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu
Ročník 6, č. 2/2012
Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Kolejní 4, 160 00 Praha 6
IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz
http://zpravodaj.sdh.cz, http://blog.sdh.cz
Šéfredaktor: Jiří Kub
Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický
Výkonný redaktor: Jarmila Štogrová
Design: Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková
Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774

Vážení čtenáři,

„zase ty pupence, květy a tráva!“ naříká Ivan Mládek ve své písni o jaru a já naříkám s ním. Triduum i velikonoční oktáv máme za sebou, před sebou mariánský květen ve svém středu s „Kvítečkem májovým“, svatodušní svátky, Boží Tělo a rozchod na kůrovecké prázdniny. Nějak nám to strašně utíká. „Slunce do chalupy protivně leze“, těžko vzdorují jarní únavě. I díky tomu se podařilo, že v tomto čísle Psalteria nenajdete žádný můj text. Přesto je Psalterium nabitě. Zahajujeme první částí textu F. X. Halase o problematice naší domácí aplikace liturgické reformy. Text je sice již postarší, ale o to je zajímavější. Navíc se nám podařilo získat vyjádření autora „jak to vidím po deseti letech“. V příštím čísle přineseme jeho postřehy o Jednotném kancionálu. Sérii vatikánských zajímavostí týkajících se duchovní hudby se věnujeme změnám ve vedení čelných hudebních institucí, tentokrát zejména Pontificio Istituto di Musica Sacra. Informace o tom, že na slavnost sv. Petra a Pavla vystoupí ve Vatikánu i u sv. Pavla za hradbami společně Capella Sistina a sbor Westminsterského opatství mě vyburcovala k činnosti a rozhodl jsem se k té příležitosti do Říma odjet (za své, nikoli za vaše předplatné), abych vám mohl o té dosud nevidané konfrontaci dvou přístupů k řešení posvátné hudby v církvi poreferovat. „Na zápraží housata jako hadi syčí“. Přestože necháváme u ledu odpočítat tematiku kých („sněhulák už se mi hroutí“), pokračování výkladu žalmu 150 na sebe již pomalu bere formu seriálu a kdo ví, kam se s ním a s Evženem Kindlerem ještě dostaneme. Roztrhl se jarní pytel s různými festivaly, přehlídkami a setkáními. O některých se pokoušíme informovat, všechny nezvládneme.

Textem věnovaným chrámovému sboru v Chocni otevíráme novou rubriku, ve které bychom vám rádi přiblížili některé zasloužilé, i když méně známé chrámové sbory. O tuto řadu se bude starat redaktorka Jarmila Štogrová a ráda uvítá vaše náměty, kterým spolkům se věnuvat.

Vaši pozornosti doporučujeme pozoruhodnou publikaci Graduale Bohemorum s českým utrakvistickým chorálem editora Jiřího Žurka. Pro zájemce o historii naší liturgické hudby i pro kůrovecké dobrodruhy shánějící neotřelý repertoár je to velká výzva. „Po sóle na fujaru zpívá“ Máme tu ještě jednu recenzi – Kroniky od jezera Van z pera Evžena Kindlera, která navazuje na zájem o arménskou kulturu a historii, kterou se nám snad podařilo v některých z vás i díky loňskému Conviviu vzbudit. Když tedy už jsem zmínil Convivium – vaše přihlášky na první ročník „v cizině“ se úspěšně vrší, máme dobrou naději, že kapacitu kurzu nakonec vyprodáme.

Dovolujeme si rovněž upozornit na čtenářskou anketu, prostřednictvím které bychom rádi zjistili vaše dojmy z četby Psalteria, nyní již mnohaleté. Vaše odpovědi a náměty nám budou inspirací pro budoucí snažení.

Na nevšední varhanickou zkušenost z dávných dob vzpomíná varhaník Michal Vilím.

No a to je pro tentokrát asi vše.

„Pro samý kuřata není kam plivnout.“

Váš

Jiří Kub

P.S.: Verše skoněným písmem pocházejí z písne Ivana Mládka „Škarohlíd na fujaru hraje píseň o jaru.“

Sbor při chrámu sv. Františka Serafinského v Chocni

Dubnovým číslem Psalteria zahajujeme sérii článků o našich chrámových sborech. Sbor při chrámu sv. Františka Serafinského v Chocni vede sbormistr Jiří Kunčický, dlouholetý účastník letní školy duchovní hudby Convivium. Sbor oslavuje 150 let trvání, jeho historie je však podstatně delší a je spojena s choceňským literátským bratrstvem. Sbor se mj. účastní festivalu chrámových a komorních sborů v Cholticích, o kterém referujeme na jiném místě tohoto čísla. Jiřího Kunčického jsem požádala o příspěvek, ve kterém by představil svůj sbor a zamyslel se nad proměnami duchovní hudby posledního desetiletí. (jš)

Milá Jarmilo,

s velikou laskavostí jsi mě požádala, abych napsal pár řádků o našem sboru, který působí při chrámu sv. Františka Serafinského v Chocni, o jeho historii a současnosti. Ráda by ses pro čtenáře Psalteria dozvěděla o mých vlastních náhledech na duchovní hudbu a jak byla u nás ovlivněna posledními dvěma papeži.

Otázka je to rozsáhlá a nelehká – již kdybych chtěl napsat aspoň pár slov o historii sboru. Současný sbor totiž nepovažuji za vzniklý před několika desetiletími, ale za pokračovatele všech těch formací jednoho sboru, který působí od založení prvního dřevěného kostelíku zasvěceného sv. Františkovi v Chocni v roce 1602. Žel, po celá ta staletí nikdo nepokládal za příliš důležité zaznamenávat sborovou historii, a tak jen pokud se vyskytla za dob jeho trvání nějaká výrazná osobnost, lze z díla takovéhoho muzicuse soudit na kvalitu sboru a hudbu, která byla v dané době provozována. Soudě podle díla kantora staršího literátského bratrstva v Chocni, Tomáše Norberta Koutníka (1698-1775), nebyla úroveň v té době nízká. V analogii pak s dokumentovanou historií občanského choceňského sboru Zvukoboru, který vznikl v roce 1862 a jehož členové i sbormistři nejrůzněji působili v obou sborech, lze zase vyzkoušet, že po létech bohatých přícházely i roky hubené, až kritické. To je jistou posilou právě v dobách těžkých.

Současný sbor nevykazuje příliv mladých zpěváků, v důsledku čehož nevyhnutelně stárne. Namísto ideálního procesu, kdy zpěvák z mladé (kytarové) scholy jaksi doroste a přejde do klasického sboru, formují se generační přehraď, takže již vlast-

ně u nás existuje mimo tradiční sbor jedna skupina ne již tak mladých mládežníků a nová skupina opravdu mladých. Pro církev, která hlásá své učení po dvě tisíciletí, poněkud paradoxní situace.

Pokud bych měl zdůvodnit, proč pokládám kontinuitu sboru za tak důležitou, pak bych zdůraznil, že přece jen je co se učit. Stávající členové, byť průměrně nadaní zpěváci se středním věkem kolem 60 let, jsou svou pílí a tvrdošíjností schopni nacvičit dvě nové mše ročně a doplnit je několika a capella skladbami typicky z díla da Palestriny, di Lassa nebo de Victorii. A přestože výsledek při provedení občas vykazuje trhlinky, téměř vždy aspoň několik taktů dosáhne charakteru absolutní hudby, která spojuje nebe a zemi.

Výběr mší, které jsou zpívány na velikonocní a svatodušní svátky a s kterými občas navštívíme poutní místa, správnou farnost nebo festival v Cholticích, může připadat poněkud chaotický a nesystematický, přesto má jakousi logiku možností, nálad a odvahy. Bráno pozpátku a s maximálním paměťovým vypětím, tedy neúplně, a pro stručnost jen skladatelé: V. V. Hausmann, O. Horník, R. Führer, F. Schubert, A. Dvořák, J. Haydn, K. Douša, J. Strejc, Z. Fibich.

Zahrnuje-li výčet zhruba posledních deset let a je pokračováním předchozí tradice, je možné s naprostou určitostí tvrdit, že změna na papežském stolci neměla na hudbu provozovanou na kůru v Chocni žádný vliv. Ostatně je celkem zřejmé, že vliv institucionální církve se může projevit téměř výhradně jen prostřednictvím místního duchovního správce. Mladé generace kněží ale vycházejí především z kytarových společenství a nutně se musí podle toho projevovat.

Dovoluji si připomenout, o čem mluvím - o sborové duchovní hudbě, provo-

zované k větší slávě Boží především o svátcích. Myslím si, že kvalitních skladeb pro tento účel bylo složeno dost a jediným problémem zůstává kvalitně je nastudovat a přednést. Při jistém odklonu zájmu o sborový zpěv daném i neochotou práce v týmu, kde je zapotřebí respektovat někdy více, jindy méně trapného sbormistra, to začíná být problém, prostě nejsou lidi.

V současné době pozorujeme výraznou specializaci a obecný zánik některých přirozených dovedností. Dnešní konzervatoristé jsou nad úrovní světových hvězd před sto lety, všeobecný zájem a schopnost zpívat však poněkud klesá. Kostel je téměř posledním místem, kde se všeobecně a pravidelně zpívá. Chceme-li uchovat toto bohatství a dostat je na úroveň, která nebude v porovnání s profesionální hudbou trapná, je nutná aspoň částečná profesionalizace kostelních muzikantů. Obávám se, že téměř nic z toho, co tvoří náš hudební poklad, nevzniklo zcela zadarmo. Mám představu, že školený hudebník, který se bude pohybovat v daném prostředí, automaticky pochopí potřeby a přizpůsobí se reálnému stavu a možnostem. Musí mít ale z čeho žít.

Všeobecně je samozřejmě možné pohlížet na duchovní hudbu z mnoha hledisek. Je zapotřebí respektovat regionální tradice (jinou povahu bude mít církevní hudba v Africe a jinou v České Třebové, abych nezmínil pořad v Chocni). Mše může být chápána jako radostná událost nebo mít vážný, meditativní charakter, nebo být slavnostní oslavou. Nelze asi najít jednoduché řešení pro všechny otázky, které se s podobou a provozováním duchovní hudby mohou vyskytnout.

Jediným společným přístupem snad může být komunikace a usilovná práce v lásce společenství a úctě a respektu k Stvořiteli.

Jiří Kunčický

Sbor pod platanem v zámeckém parku v Cholticích na festivalu chrámových a komorních sborů v r. 2011

Pašije v Českém muzeu hudby

Národní muzeum – České muzeum hudby připravuje přibližně dvanáct aktuálních minivýstavek za rok: mluvit v této souvislosti o výstavě by byla opravdu nadsázka, protože každé téma dostane k dispozici jen jednu vitrínu. Spíš jde o zkratku, jako když bodovým reflektorem nasvítíte detail z velké plochy. Takto se muzeum zaměřilo také na hudbu veli-

konočního týdne, především na pašije, a do období mezi 14. březnem a 14. květnem tohoto roku načasovalo prezentaci několika zajímavých exponátů. Které to jsou?

Nejstarší z vystavených hudebnin pochází z přelomu 11. a 12. století a obsahuje gregoriánský chorál ke mši a nešporám Zeleného čtvrtku. Tento

zlomek pergamentu notovaný bezlinkovou německou neumovou notací u většiny návštěvníků vzbuzuje údiv: jsou to opravdu noty? Samotné folio mělo pohnutou historii. Z původní liturgické knihy (antifonáře?) putovalo jako téměř bezcenný materiál do mladší vazby a odtud po staletích opět ven, tentokrát jako svědek dávno ztracené minulosti. To, že se po Tridentu prodávaly staré pergameny na váhu, je možná pro nás trochu šokující, ve vazbách se však zachovaly alespoň zlomky vyrazených liturgických knih. Z velkopáteční liturgie připomínáme chorální impropéria, zapsaná v procesionálu asi z konce 18. století.

V době baroka měly mimořádný význam české chorální pašije, vydané Václavem Karlem Holanem Rovenským v letech 1690 (*Pašije podle sv. Matouše*) a 1692 (*Pašije podle sv. Jana*) u Jiřího Labauna v Praze, které samozřejmě nesměly ve výběru exponátů chybět. České muzeum hudby uchovává hned několik jejich exemplářů. Jedním z nich je např. výtisk, který podle různých provenienčních přípisů vystřídal několik majitelů na Mladoboleslavsku – kantora Jana Dvořáka z Mečeříže, kantora Jana Václava Zeidlera z blízkých Předměřic a nakonec ředitele kůru Josefa Cyrila Sychru z Mladé Boleslavi, odkud se Pašije prostřednictvím sběratele Ondřeje Horníka dostaly do Národního muzea. Vystavený konvolut obou Holanových pašijí s rukopisnými vpisky Františka Antonína Navrátila pochází z Plzeňska.

V dalším vývoji se pašije přiblížily baroknímu latinskému a italskému oratoriu (obsahují árie, recitativy a instrumentální čísla). Původní biblické texty se upravovaly, přebásňovaly a doplňovaly velmi subjektivními reflexemi pašijového příběhu. Vrcholem tohoto trendu jsou dvojí Pašije podle sv. Matouše a sv. Jana od Johanna Sebastiany Bacha. Jeho *Matoušovy pašije* z roku 1729 představujeme na výstavce ve faksimile, takže návštěvníci mohou vidět Bachovo písmo v téměř autentické podobě. Doplňuje je tisk orchestrální hudby z Haydnova oratoria *Sedm slov Vykupitelových na kříži*, vydaný ve Vídni roku 1787.

Pozvánka do Českého muzea hudby sice není kompletní co do výčtu exponátů, to nejdůležitější však přece jen zahrnuje. Můžete se sami přesvědčit v expozici hudebních nástrojů na adrese Karmelitská 2, Praha 1 do poloviny května.

Dagmar Štefancová

Václav Karel Holan Rovenský: Pašije podle sv. Matouše, Praha 1690
(Rukopisný titulní list sign. NM-ČMH XXVII D 58)

pokračování ze strany 2

V prvním odstavci své úvahy jsem naznačil na příkladu mladého laika, jímž jsem byl v okamžiku změny liturgických pořádků, určité nesnáze loučení se staletou tradicí předkoncilní mše, v dalším textu jsem pak porůznu hovořil o nepříznivých vedlejších účincích, jež s sebou přináší aplikace *Liturgické konstituce* v každodenní bohoslužební praxi a jež byly v dobách mše sv. Pia V. neznámou věcí. Ale ani na okamžik jsem přitom neupravedl v pochybnost hodnotu nebo oprávněnost liturgické obnovy jako takové. I kdyby seznam potíží její aplikace byl mnohokrát delší než ten, který jsem předložil, nikdy jej nelze ztotožnit s odmítnutím tohoto díla koncilu z let 1962-1965. Vím však dobře a dozvěděl jsem se to brzy poté, co byly debaty koncilu uzavřeny, že mezi mými bratry ve víře, nejen laiky, ale i kněžími – těmi snad zejména – je nemálo takových, kteří stíny liturgické obnovy vnímají jako čirou tmou a kteří z lásky ke staré liturgii se odvažují vyvozovat nepřízeň, ne-li přímo nenávisť k liturgii nové. Lásku ke staré liturgii s nimi sdílím, proto hluboce chápu jejich pocity, leč právo veskrze proto odmítat obnovenou liturgii jim upírám.

Katolíky tohoto zaměření by patrně příliš nevzrušilo, kdyby se dozvěděli, že jim nějaký laik upírá nějaké právo, byť tak činí v souhlase s magisteriem Římskokatolické církve. Když tito věřící, kteří už dnes mají své jméno podle biskupa, jenž po léta vedl boj proti nové liturgii, když tedy *lefebvristé* neposlouchají papeže, jak by mohli dbát na hlas pouhého laika. Nejde mi tedy vůbec o to, abych se pokoušel někomu napravovat hlavu, rád bych pouze poukázal na některé nedostatky či chyby uvažování, jež je jim vlastní.

Ale dříve než se o tuto nesnadnou věc pokusím, pokládám za nutné opřít svůj vlastní soud o adekvátní a neadekvátní reakci na dílo koncilu v oboru liturgie o analýzu člověka, jenž měl neskonalé větší kompetenci k posouzení tohoto problému, než mám já, a jenž přitom dospěl k závěrům, které zcela (až na neskonalé dokonalejší formu) souhlasí s tím, co si sám myslím o poměru staré a nové liturgie. Je to laik jako já, tím však analogie mezi mou malíčností a velkým francouzským filozofem Jeanem Guittionem končí, vždyť tohoto myslitele pozval již Jan XXIII., aby byl – jako jediný svého druhu (totiž laik katolík) – pozorovatelem sledujícím veškeré práce 2. vatikánského koncilu, a Pavel VI. ho dokonce vyzval, aby na čtvrtém zasedání tohoto sněmu promluvil! Jean Guittion proto ještě samozřejmě nepatřil mezi koncilní otce v technickém slova smyslu, lze jej však pokládat za jednoho z otců ducha, jímž byl koncil nesen, jeho myšlenky sněm připravovaly, inspirovaly koncilové dílo. Podle veškerého zdání tedy tento filozof mohl 2. vatikánský koncil pokládat za

jakési vyvrcholení svých životních aspirací. Do značné míry tomu tak bylo i ve skutečnosti, ale přece záhy po ukončení sněmu došlo k tomu, že byl Jean Guittion nucen vyrovnávat se (a jeho případ nebyl v tomto ohledu zdaleka výjimečný) s rozpaky, které v něm budily aplikace rozhodnutí koncilu v životě a praxi církve. Mimo jiné tak učinil v útlé, ale velmi hutné knize, kterou nazval *Silence sur l'Essentiel – Mlčení o podstatném*. Když se mi tento spisek dostal koncem osmdesátých let do rukou, zaujal mě natolik, že jsem ho nejen přečetl, ale také přeložil, díky šťastné změně poměrů v naší vlasti jsem brzy poté mohl svůj překlad též vydat tiskem. Po letech se tedy nyní k němu vracím, abych parafrázoval a citacemi druhé kapitoly této knihy pojednávající o liturgické reformě vyjádřil lépe, než bych dokázal vlastními slovy, v čem je podstata problému nesnázi s přijetím obnovy liturgie.

Věren metodě, kterou pěstoval ve svých úvahách po celý život, snaží se autor *Mlčení o podstatném* i nyní pečlivě a spravedlivě vážit kлады a záporů nastalých změn. A je viditelně nespokojen nad tím, že na obraze, který načrtává, mu vycházejí stíny daleko výraznější než světlá místa. Guittion se s velkým respektem vyslovuje o *Liturgické konstituci* vypracované koncilovými otci, plně oceňuje význam uvedení národního jazyka do liturgie pro katechezi, pro přiblížení Božího slova věřícím, uznává, že současná struktura mše se zvýšeným důrazem na bohoslužbu slova je na prospěch snahám o sblížení s odloučenými bratry evangeliky. Má však současně za to, že změny byly často prováděny překotně, obává se, že některé mohou být pojímány jako implicitní odsouzení staleté praxe, jež vyjadřovala mnohé pravdy, na něž se dnes zapomíná nebo jež se dokonce občas i znevažují. Stěžuje si též na neuváženost některých experimentů na poli liturgie, jímž vytýká, že berou malý ohled na lásku a úctu věřících k tradici. A s tichým odkazem na titul své knížky konstatuje, že o mnoha těchto negativních věcech se prostě mlčí.

Z Guittionových připomínek k pokoncilovým změnám v liturgii je snad nejvíc hodno povšimnutí to, co ve své úvaze říká o narušení rovnováhy mezi dvěma aspekty slavení eucharistie. Pro tyto dva aspekty razí francouzský filozof originální a velmi případné termíny: charakterizuje je totiž pomocí dvojice adjektiv: *numineux* a *lumineux*, odvozených od latinských pojmů NUMEN a LUMEN. První znamená *Boží moc, Boží vůli*, nebo vůbec to, co je *božské*, druhý pak *světlo*. Co je numinosum náleží tedy do řádu věcí nepřístupných, tajemných, zatímco téměř homonymní, ale protikladné adjektivum označuje naopak věci, které se účinkem světla stávají jasnými, a to nejen ve fyzickém, ale i v přeneseném či duchovním smyslu, tedy věci srozumitelné.

Do češtiny bohužel nelze tuto nanej-

výš instruktivní a smysluplnou hru se slovy a s jejich bohatými konotacemi nijak převést, chce-li překladatel tlumočit myšlenky, které autor *Mlčení o podstatném* vyjadřuje prostřednictvím uvedené dvojice termínů, musí se spokojit užitím přibližných ekvivalentů *Boží dimenze* a *lidská dimenze* v naději, že různé konotace obsažené v originálu pochopí čtenář ze smyslu textu. S tímto omezením podávám svůj překlad jedné z Guittionových úvah o daném tématu:

Katolická eucharistie má dva charakteristické rysy, jež jsou zdánlivě protikladné, jež se však navzájem doplňují a společně vytvářejí tu pravou strukturu. Eucharistie je nejprve OBĚŤ, která zpřítomňuje oběť Ježíš Krista. Eucharistie je také SVÁTOSTÍ, v níž je shromážděným věřícím v mystické hostině nabízeno ovoce této oběti. Kdybych to měl převést do svého pojmosloví, řekl bych, že eucharistie je z hlediska boží dimenze (NUMEN) oběť a z hlediska lidské dimenze (LUMEN) svátost. A koncilová liturgie v žádném případě nechtěla omezovat podíl oběti. Zvýraznila pouze roli svátosti. A pokud jde o strukturu, stále platí, že svátost je důsledkem oběti a že zdrojem SVĚTLA je TAJEMSTVÍ. Tomuto světlu popřála koncilová liturgie více místa; Boží slovo je vykládáno srozumitelnějším, biblickějším způsobem.

Je evidentní, že v rovině nauky je podle Guittiona pro církve v ohledu obnovené liturgie vše v naprostém pořádku. Francouzského filozofa znepokojovalo pouze to, jak jsou v jeho zemi pokyny koncilových otců uváděny do praxe. V tomto bodě je jeho zneklidnění bohužel asi až příliš oprávněné, a pokud jde o překotnost či neuváženost úprav liturgie, nedocházelo nadto k podobným zjevům zdaleka výhradně ve Francii.

Potíže se vyskytly i v českém prostředí, byť u nás zřejmě proběhl přechod od staré k nové liturgii povlovněji a organičtěji než v Guittionově vlasti; stěžít lze přitom docenit, jak velkou roli při vyloučení větších otřesů tu sehrála tradice českého lidového zpěvu, které bylo sice třeba pro novou mši různě upravit, ale který zůstal zachován jako neodmyslitelná část každé jen trochu slavnostní mešní bohoslužby. Kontinuita českého lidového zpěvu zabránila u nás takto aspoň z valné části oně zkáze krásy liturgie, nad níž nařiká tolik zastánců latiny a starých mešních řádů vůbec nejen ve Francii, ale i jinde ve světě. Guittion sám se o této zkáze sice zmiňuje jen nepřímo poznámkou, že nebylo práním koncilu omezovat v liturgii roli, kterou v ní tradičně hrála estetická stránka, pro mnohé jiné katolíky však byla ztrátou natolik nenahraditelnou, že kvůli ní přehlížejí a zneuznávají veškerý přínos liturgické obnovy.

František X. Halas
Communio, č. 2, 1999, s. 398-411

O nesnázích s adaptací na novou liturgii

Komentář k 1. části stati

V období dvanácti a půl roku (což je osmina století), jež uplynulo od napsání mé stati, vydalo církevní magistérium několik dokumentů, v nichž mohu nacházet určité potvrzení, občas snad i důrazné potvrzení celé řady kritických připomínek k některým rysům aplikace liturgické konstituce *Sacrosanctum Concilium* při jejím uvádění do praxe, které jsem vyslovil ve svém textu uveřejněném v revue *Communio*. Nejdůležitější z těchto dokumentů jsou motu proprio Benedikta XVI. *Summorum pontificum* ze 7. června 2007 a ještě předtím instrukce *Redemptoris sacramentum*, kterou na příkaz Jana Pavla II. publikovala kongregace pro bohoslužbu a svátosti v jubilejním roce 2000. Mnohé z těchto pokynů, jejichž součástí je také vyhlášení nutnosti revize textů v *Missale Romanum*, souznějí s tím, co jsem ve své stati citoval z Guittónových úvah o narušení rovnováhy mezi oběma aspekty slavení liturgie mše svaté, mezi božskou (numen) a lidskou (lumen) dimenzí mše svaté. Ale vzhledem k tomu, že jsem výklad francouzského filozofa o tom, jak se toto narušení projevuje v praxi, uvedl až v druhé části stati, všimnu si zde nejprve druhého z oněch významných dokumentů.

Benedikt XVI. vyšel svým motu proprio vstříc milovníkům předkoncilní liturgie v tom smyslu, že především zjednodušil podmínky, za kterých může být mše podle tridentského ritu celebrována. Mše sloužená podle nového misálu z roku 1970 (ať už v latině anebo v některém z národních jazyků) zůstává nadále řádným způsobem eucharistické bohoslužby, zatímco mše podle posledního vydání tridentského misálu z roku 1962 je způsobem mimořádným. Ale s výjimkou obřadů svatého týdne může podle starého misálu celebrovat soukromě mši svatou každý kněz a stejně tak mají faráři vyhovět žádosti skupin věřících, které si přejí, aby pro ně byla eucharistie sloužena právě takto. Nedlouho po vydání motu proprio jsem měl příležitost účastnit se „mše sv. Pia V.“ v pařížském kostele Saint-Germain l'Auxerrois. Shledal jsem, že v tomto kostele se o nedělích i ve všední dny střídavě celebruje stará i nová liturgie: na vývěsce si věřící přečte, v kolik hodin se slouží mše Pavla VI. a v kolik ta druhá, a může si vybrat. Někdy to ovšem znamená, že si vybírá i mezi různými svátky. (V nové liturgii byla změněna data celé řady památek či svátků různých světců, což narušilo platnost mnoha lidových pranostik svázaných s tradičními daty svátků: když

třeba pořekadlo – *Na svatého Řehoře, čáp letí od moře, líný sedlák, který neoře* – přiřčením místo k 12. březnu ke 3. září, ztrácí zcela smysl apod.) Anebo se dokonce při přechodu z jedné liturgie ke druhé věřící octne v odlišném liturgickém období, což se právě stalo mně v Paříži, kde jsem 15. února 2009 byl na mši svaté z první neděle po Devítníku (tzv. Sexagesima) s liturgickými rouchy ve fialové barvě, zatímco jinde se slavila šestá neděle během roku v barvě zelené. Pocit návratu do mládí, kdy u mne zaznívalo: ad Deum qui lætificat iuventutem meam, se však nedostavil. Ne snad, že by mě stará liturgie jakoli zklamala, spíš jsem si uvědomil platnost maximy: Nevstoupíš dvakrát do téže řeky. A tak mi z pařížské zkušenosti zbyl jen dobrý pocit, že je myslitelné pokojné soužití přívrženců staré i nové liturgie. Za více než tři roky, jež od té doby uplynuly, jsem si zkušenost s účastí na staré liturgii nezopakoval. Dlužno přiznat, že jsem příležitost k tomu nevyhledával, mám však dojem, že bych ji ve své zemi možná hledal těžko. Doslechl jsem se, že jsou ze strany řady kněží i biskupů kladeny různé překážky ztěžující uplatnění možností, jež dává motu proprio Benedikta XVI. A zrcadlově k tomu považují zarytí konzervativci, kteří nenacházejí dobrého slova pro novou liturgii, možnosti vyplývající z papežova dokumentu za příliš málo. Benedikt XVI. opřel své rozhodnutí umožnit klidnou koexistenci různých ritů o velmi pádné důvody čerpané z dějin liturgie. Přesto je pro tolik věřících toho i onoho zaměření tak těžké přijmout tyto zásady za své. A přitom žijí v pluralitní demokratické společnosti. Že by se jim stýskalo po prostých řešeních, jež nabízí totalita? Ale na rozsazení sporů o liturgii právě žádný jednoduchý recept neexistuje. Lze se snad jen snažit otupit různé ostny. O to se pokusím v komentáři k druhé části své stati.

František X. Halas

CHRÁMOVÉ SBORY V CHOLTICÍCH

V letošním roce se bude konat již 9. ročník Festivalu chrámových a komorních sborů v zámku v Cholticích. Letos poprvé to budou vlastně akce dvě - původně na festivalu vystupovaly sbory dospělých i dětí, v letošním roce se chystá 12. května festival pouze pro dětské sbory, a proto červnová přehlídka bude jen pro sbory dospělých.

Historie festivalu

Původcem myšlenky uspořádat festival a jeho organizátorkou byla paní Jana Línková z Oddělení kulturních služeb Krajské knihovny v Pardubicích. Po 6 letech došlo v krajské knihovně k personálním změnám a paní Línková a její kolegyně paní Kupřová byly kvůli snižování stavu pracovníků propuštěny a odešly na jiná pracoviště. Městys byl postaven před problém převzít organizaci festivalu sám nebo festival ukončit. Rozhodli jsme se pokračovat. Paní Línková nám předala agendu a i nadále s námi spolupracovala, radila nám vždy, když bylo potřeba. S její pomocí jsme festival zvládli a spolupracujeme i nadále.

Choltice 2012

Na letošek máme přihlášeny sbory Slavoj Chrudim, Nokturno Sezimovo Ústí, Vocalica Praha, Nashira Praha, Vlastimil Litomyšl, Chrámový sbor sv. Václava Lanškroun, Lanškrounský ženský sbor, Kolínský pěvecký sbor, Pětikláš Praha, Ženský komorní Kolín, Myšáci Praha, Privatissima Kolín, Pěvecké sdružení litoměřických učitelů, Kantiléna Hradec Králové a ještě letos vyjimečně jeden pražský dětský sbor, který nemůže přijet 12. května. Společná skladba bude lidová píseň Konopa a sbormistr se losuje. Loni byla sbormistryní paní Ema Máchová, před ní pan Martin Profous.

V sobotu 23. 6. 2012 začínají koncerty v kapli sv. Romedie od 10 hodin. Ve 13 hodin se sbory představí v zámekské oboře pod platanem. Poté následují další koncerty v zámekské kapli a na závěr na zámekském nádvoří galakoncert všech sborů, které zazpívají společně nastudovanou skladbu.

Doprovodným programem kromě nácviu společné skladby je komentovaná prohlídka zámekskou oborou, setkání sbormistrů se starostou městyse Choltice Mgr. Tomášem Bolkem v obřadní síni zámku a návštěva regionálního muzea. Festival je nesoutěžní, přátelský, spíš rodinný, koná se v pěkném přírodním prostředí, sbory se mezi sebou znají a zpěváci se každoročně do Choltic rádi vrací.

Zdeňka Houřová,
knihovna městyse Choltice

Arménské kroniky od jezera Van

Čtenáře Psalteria a speciálně účastníky loňského Convivia by mohla zajímat kniha *Arménské kroniky od jezera Van*. V Psalteriu vyšla tu a tam zmínka o arménské kultuře některého z vrcholů dějin Arménie (2007/2, 2008/3, 2009/1 a 2, 2010/3 a 2011/5), na Conviviu byla arménská hudba a církev představena podobně a ovšem i vzhledem k současnosti, o arménských genocidách u nás ví vzdělaný člověk z knihy *Čtyřicet dnů* od F. Werfela a *Hrůzy východu* od K. Hansy, avšak novověk před jeho genocidami

na konci skočí z roku 1705 hned na rok 1726 a po jediné řádce končí).

Uvedených deset stránek je téměř maximum, které překračuje jedna kronika o čtyři a jedna o osm stránek; ostatní jsou velmi krátké (dvě z nich jsou dokonce jen na půldruhé stránky), takže je může s chutí číst i ten, kdo není příliš nakloněn historii. Je třeba upozornit, že jezero Van a jeho široké okolí bylo v minulosti střediskem arménské vzdělanosti, že v něm často kličilo to, co běžný konsument informací dnes

ale nelze ho jako u jiných souhlásek vyjádřit písmenem h, čtenář jistě pochozí, proč) začíná svou kroniku větou „Ó úzkosti a hořkosti těchto přesmutných dob, kdo je může vylicít, ó bratři, ale přesto se o to pokusme, ať už s malým či velkým žalem“. Jedním z důvodů mnoha tragédií byl fakt, že právě kolem jezera Van vedla hranice mezi osmanskou říší a říší perského šáha, tedy i mezi (tureckými) sunnity a (perskými) šíity, takže oblast nesmírně trpěla nájezdy, přesuny vojsk, drancováním a všemi dalšími zly spojenými s napětím a přesuny hranic nakrátko dobytých území a střídavou příslušností k jedné z bojujících stran. K tomu poměrně často mor, zemětřesení, nebo neúroda. A nedokonalá a postupně upadající osmanská vláda v kraji, daleko od Istanbulu, umožnila nejen korupci ale i to, že v jejím jménu Arménům škodili Kurdové, obývající přibližně stejné území, kterým Turci často svěřovali vládu nad arménskými oblastmi.

Takže v kronikách můžeme číst např. tyto úseky:

1627 Chosrov paša napadl Abaza pašu v Erzurumu.

1630 toho Chosrov pašu dal zabít Murthasa paša, vládce Tokaru.

1634 vládce dal zabít Abaza pašu.

A o kousek dál

1635 panovník dal zabít muftího Hosejna efendiho.

1635 panovník popravil muže jménem Manoğlu, kterého nechal předvést do Istanbulu, a také Elez pašu, kteří byli dželálí (tj. povstalci).

Jinde sdělení působí tragikomicky:

Kajmagh paša neměl povolávací listinu, dal zajmout muftího vnuka. Arméni a muslimové spolu šli do zahrady patřící Mağhazač oglu, káceli stromy a mezitím ten chlapec – muftího vnuk – utekl.

A komicky i s nadhledem působí některá sdělení tím, jak lapidárně vyjadřují pomíjivost času:

1635 sultán Murad přijel do Vanu a zase odjel.

Když jsem se v roce 2000 v dopise tázal znalce východního křesťanství a zejména východního křesťanského zpěvu Otce Irenaea Totzkeho, archimandrity biritualistického katolického kláštera v bavorském Niederaltaichu, jak budou v následujícím roce oslavovat 1700 let od přijetí křesťanství arménským národem a státem, odpověděl, že oslavovat nebudou, protože u nich v Německu, když se řekne Armén, má každý asociaci „ten, který obchoduje s koberci“. Tato vzpomínka se mi vynořila z paměti, když jsem četl v předposlední kronice:

Ve stejném roce (1699) poslal franský papež

(nebyla jen ta nejznámější v období první světové války!) zůstává stranou jako doba méně zajímavá.

O ní informuje nedávno vydaná kniha *Arménské kroniky od jezera Van* s podtitulem *XVI.-XVIII. století*, na jejímž titulním listu můžeme číst „Přeložila, úvodem a poznámkami opatřila Petra Košťálová“ a dole jméno nakladatele Pavel Mervart.

Jádrem knihy je deset kronik psaných širokým spektrem autorů od vzdělaných mnichů (ba i vardapetů, což je titul zhruba odpovídající našemu doktoru teologie) až po lidové písmáky. Jen ta poslední je z 18. století, všechny ostatní jsou starší, první dvě z 16. století a zbylých sedm je ze století sedmnáctého (u té předposlední je sice uvedeno, že je ze století 17.-18., avšak z jejích deseti stránek je jen jedna a půl věnována století osmnáctému, a to jeho začátku, když

mylně vztahuje k Jerevanu nebo k sídlu hlavy arménské apoštolské církve Ečmijadzinu, a že tradice slavné a plodné minulosti (včetně té hudební) nevyhasla ani v dobách tvrdé a někdy chaotické turecké nadvlády.

Dnes patří zmíněná oblast Turecku – po první světové válce, když se formovalo nové mocenské uspořádání na Blízkém východě, byla Arménie připojena k tomu, co nejstarší z nás znali jako „jedinyj magučijj savjétskij sajúz“, ale Lenin, aby měl pokoj od Turků, jim z Arménie přenechal skoro polovinu, totiž západní část, která tak je už jedno století v rámci mírového soužití mezi národy „etnický čistá“ od kultury, nezbořených památek i křesťanství. Situace této části v 16. až 18. století byla sice pro Armény v ní sídlící lepší než např. v roce 1915, avšak zdaleka ne ideální. Tak Jan z C'aru (Hovhannes C'areci – apostrof značí jakýsi přídech,

našemu duchovnímu vůdci, katolíkovi Nahapetovi, dary – podivuhodné křeslo a mnoho jiných drahých věcí a rovněž koberec takové krásy, že nikdo nikdy neviděl podobný. To všechno muselo stát víc než šest měsců stříbra.

Na vysvětlenou, přívlastek franský znamená v těchto kronikách západní resp. katolický a z přeložených kronik se dozvídáme, že po jistou dobu bylo u jezera Van (v Aghtamaru) sídlo třetího katolíka (hlavy arménské apoštolské církve). A v souvislosti s výše zmíněným vysvětlením z Nideraltaichu se lze obdivovat tomu, jak byly přátelské styky (které bohužel nikdy nevedly k trvalému sjednocení) mezi katolíky a arménskou apoštolskou církví se strany hlavy katolické církve propracovány na vysoké svetské profesionální úrovni.

Termín katolikos je jedním z více než půl třetí stovky odborných výrazů vysvětlených v rejstříku (často tak, jak je chápal příslušný kronikář). Za ním ještě následuje stejně rozsáhlý rejstřík zeměpisným jmen a vysvětlení 77 jmen osobních. A k tomu seznam osmanských sultánů a perských safijovských šáhů. To vše na 280 stránkách a pak ještě stručný popis arménské kalendáře a církevního roku a deset stránek literatury.

K deseti kronikám je připojena Balada o Hovhannesovi a Ajše, a to v originále a v českém překladu. Ze začátku vypadá tak trochu jako příběh Romea a Julie ve zpracování našeho Jiřího Bendy, které – na rozdíl od Shakespearova dramatu – končí happyendem. On je syn křesťanského kněze a má se také stát knězem, ona je dcerou islámského učitele koránu, on se do ní zamiluje, její otec, který je také soudcem – ji bije, že si chce vzít nevěřícího, on se chce kvůli ní stát muslimem, jeho matka se za něho modlí a on nakonec pošle Ajšu k vodě a Krista neopustí. Nevyústí to tedy podle očekávání ani podle Shakespeara, dalo by se připomenout, že cesty Boha křesťanů jsou nevyzpytatelné, nad cestami Bendy a Shakespeara, ale to by už byl polopatismus (a to i pro anonymního autora balady). Člověku zvyklému na umění antiky, renesance, romantismu a moderní lyriky i epiky se nechce věřit, ale dopadne to, jak napsáno.

Spolu s baladou zabírají kroniky v knize, která má 285 stran, jen 138 stran, a to ještě k nim počítáme stránky obsahující jen ilustrace a úvody ke každé kronice, které mají jednu až tři stránky. Zbytek – přes polovinu knihy – pokrývají už zmíněné rejstříky a seznamy, ediční poznámka, vysvětlivky k výslovnosti a přepisům arménských a tureckých slov, a obsažený úvod vysvětlující historický, geografický, literární a náboženský kontext kronik.

Vše, co je v knize, překlady i výklady stojí za čtení.

Evžen Kindler

Rozezpívání smíšeného sboru v 10 bodech a deseti podbodech

1. Rozezpíváním není myšlena doba, kdy se sbor schází ...
2. Začínáme vždy dechovými cvičeními k zaktivování bránice i k celkové koncentraci (jemný nádech nosem (nezvedat ramena!) - varianty výdechu: prudký výdech ústy, výdech na 4, 8, 12, 16, 20, jemné syčení, střídání sšfkt apod.).
3. Pocit tzv. nazivnutí – vyklenutí měkkého patra – jako když chceme maskovat zívání ve společnosti.
4. Tzv. „okrajové chvění“ (myšleno hlasivek) – velmi slabý zpěv – spíše představa zpěvu pro sebe, začít na slabiku „jo“, model v rozsahu tercie od střední polohy, tedy kolem d1, základní tón po půltónech transponovat cca do g1.
5. Vokál „o“ dovírat přes „m“ do brumenda – pocit lehkého brnění na rtech, z tohoto pocitu začínat i brumendová cvičení.
6. Zpěv plným hlasem, ale ve slabé dynamice – vokál „a“ – pozor na přílišnou otevřenost, vokál „u“ má někdy tendenci zapadat do krku (proto s ním není dobré úplně začínat), pomůže koncentrovat pozornost na sevření rtů a velký prostor v ústech, u cvičení na „e“ dbát na přirozenost ve výslovnosti (stejně jako u všech ostatních), je to nejdeformovanější vokál, vokál „i“ příliš neostřit, přirozeně rozlišovat „i“ a „y“.
7. Tzv. vyrovnávání vokálů, snaha o barevnou jednotnost při zachování přirozené artikulace – nejjednodušší sebekontrola kvality je při cvičení na jednom tónu – je správné dodržovat vokálovou řadu v pořadí u-o-a-e-i (možno i v opačném směru).
8. Cvičení na střídání legata a staccata – tóny nasazované pouze bránicí, bez konsonant.
9. Rozsahová cvičení – oktavové rozklady legato-staccatto.
10. Cvičení na práci s dynamikou – decrescendo je obtížnější než crescendo, nebojte se ušlechtilého forte!

- Všechna cvičení uzavíráme do metricky zřetelných modelů (na 3, 4), vnášíme tak řád a klid do práce s dechem.

- Je třeba respektovat rozsahy jednotlivých hlasů (S h-a2, A g-d2, T d-g1, B G-d1), tedy diferencovat rozsahová cvičení pro vyšší (S,T) a nižší (A,B) hlasy.

- Nezapomeňme na hlavový tón u ženských hlasů a procvičení falsetové polohy u mužských hlasů!

- Stále připomínáme pocit uvolněnosti, možno při cvičeních i otáčet hlavou do stran, nemělo by se to na zpěvu nijak odrazit. Cvičení možno propojit s pohyby paží či pohyby celého těla – nebojte se experimentovat, je však třeba zohlednit jejich vhodnost vzhledem k možnostem zkušebny, věku zpěváků apod.

- Všechna cvičení s vokály procvičujeme s nasazením na předových konsonantách (b, d, m, n, z), pak i bez konsonant – těžší varianta nasazení (ale často užívaná! – Aleluja, Amen, Ave, Agnus, Eleison, Ora, Ubi).

- Střídáme durové i mollové modely.

- Střídáme modely zdola vzhůru i shora dolů.

- Střídáme modely se stupnicovými postupy i s menšími či většími intervalovými kroky.

- Práce s deklamací, cvičení na rychlost mluvidel – dnešní trend při běžné mluvě je velmi laxe artikulovat.

- Stále dbáme na intonační přesnost!

Marek Valášek

MUSICA RELIGIOSA PŘIVÍTALA PŘEDEVŠÍM ZPĚVÁKY

Letošní X. ročník olomouckého festivalu duchovní a církevní hudby Musica Religiosa přinesl posluchačům čtyři koncerty. Do Reduty na první z nich 20. března zavítali klavírista Vladimír Halíček a zpěváci Lenka Čermáková a Roman Hoza. Spolu s nimi vystoupily pěvecké sbory Campanella a Coro Grande a pěvci a hudebníci z Moravského divadla Moravské filharmonie. Na programu byly skladby Brixioho, Jurkovičovy a Beethovenovy.

Druhý koncert se konal 30. března v chrámu sv. Mořice a představilo se na něm Pěvecké sdružení moravských učitelů Brno se sbormistrem Lubomírem Mátlem. Několik desítek posluchačů ocenilo potleskem provedení skladeb několika autorů. Mezi nimi např. Smetanových, Palestrinových, Janáčkových či Nešverových. Pěvci zpíva-

li v hlavní lodi kostela i na kůru, a capella i s doprovodem varhan.

Předposledním bodem festivalového programu byla 31. března opět u sv. Mořice mezinárodní sborová soutěž, na niž se sjelo osm pěveckých sborů z Polska a České republiky. Zlatou medaili v kategorii smíšených sborů dospělých si odvezli Chór Akademii techniczno-humanistycznej Bielsko-Biala a v kategorii komorních sborů opět již uvedený polský sbor a kromě něj také Chór Duszpasterstwa akademickiego Rybnik a Moravští madrigalisté Kroměříž. Závěrečnou tečkou za festivalem udělal 17. dubna v Redutě koncert sborů Broučci, Berunky, Zelená a Červená Campanella a Coro Grande. Festival pořádá pod záštitou olomouckého arcibiskupa Jana Graubnera tradičně Festa Musicale Olomouc.

(jej)

To není posvátná hudba, ale zvuky útoku

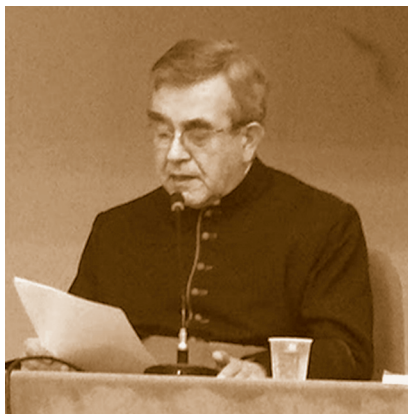
Tak jako diecézní chrámoví hudebníci vzhlíží k hudbě ve své katedrále, tak všichni vzhlížíme k hudebnímu dění v srdci církve – ve Vatikánu.

Sandro Magister je italský nezávislý publicista a komentátor. Je uznávaný vatikanista, i když jeho informace se ne vždy potvrzují. Každopádně drží prst na tepu doby, proto přinášíme i tento jeho text o hudebním dění ve Vatikánu, nicméně doporučujeme čtenářům, aby si nedělali žádné dalekosáhlé závěry, ale počkali, jak celá historie, kterou budeme dále sledovat, nakonec dopadne.

„To není posvátná hudba, ale zvuky útoku“ (srovnej Exodus 32:17-18), napsal kritický komentátor aktuálního dění ve Vatikánu Sandro Magister v článku z 30. března 2012 (<http://chiesa.espresso.repubblica.it>, dostupné taky v jiných jazycích) a pokračoval: „Po sboru Sixtinské kaple si osoby odpovědné za hudební nesoulad posledních desetiletí brousí zuby i na konzervatoř Svatého stolce.“

Poslední římská bašta velké liturgické hudby latinské církve postavená na pilířích gregoriánského chorálu a Palestrinovy polyfonie hrozí zřícením. Touto baštou je Papežský ústav duchovní hudby (Pontificio Istituto di Musica Sacra – PIMS) – hudební konzervatoř Svatého stolce – který před sto lety založil Pius X., aby po celé církvi vytyčil ten správný směr pro liturgickou hudbu.

V jeho čele stojí Katalánc Mons. Valentino Miserachs Grau (69), který je zároveň ředitelem Cappelly Liberiany,

Mons. Valentino Miserachs Grau sboru při papežské bazilice Santa Maria Maggiore. Jeho předchůdcem a učitelem byl Domenico Bartolucci, nejproslulejší skladatel a interpret liturgické hudby, který působil v římské církvi v minulém století, bývalý ředitel papežského sboru

opat Stephan Quessard

v Sixtinské kapli, odkud byl brutálně vyhozen v roce 1996 a kterého v roce 2010 jmenoval Benedikt XVI. kardinálem.

Mezi papežem Josefem Ratzingerem a současným vedením PIMS existuje hluboká shoda náhledu na otázky liturgické hudby. Ale stejným způsobem, jak proběhla změna ředitele kůru v Sixtinské kapli v roce 2010, o novém řediteli Papežského ústavu duchovní hudby má být rozhodnuto – ne podle ducha PIMS, ale proti němu – a to bez osobní účasti papeže.

Důvody pro tuto rozpolcenost Benedikta XVI. mezi radostným přijímáním hudebníků a skutečné hudby a mezi praktickými kroky v oblasti pro církev tak důležité zůstávají dosud utajeny. Je skutečností, že tato papežova rozpolcenost dává v církvi zelenou, a to i na nejvyšší úrovni, lidem a hudebním trendům, které jsou vizi a „duchu liturgie“, které v církvi Benedikt XVI. jako teolog a pastýř šíří, tak vzdálené, jak je jen možno si představit.

Příznačný je případ sixtinského sboru. Jmenování současného ředitele Mons. Massima Palombelly proběhlo za zavřenými dveřmi vatikánského Státního sekretariátu, který určitě nepatří ke kompetentním autoritám v těchto otázkách. A pro obnovu sboru, který doprovází papežské bohoslužby, a pro jeho vybřednutí ze stavu, do kterého se dostal, nebylo podniknuto nic.

Ukazuje se, že dramaturgie (výběr autorů a skladeb), která je dnes docela v souladu s přáním papeže, nestačí. Neméně důležité jsou i kvalita výkonů a vize, která je inspiruje.

Níže v tomto textu přinášíme názory vynikajícího muzikologa a hudebníka Alessandra Taverny. O jeho kritice sixtinského kůru pod vedením Palombelly lze samozřejmě diskutovat, ale když uvede, že během jedné a cappella skladby sbor poklesl o velkou tercii, jde o fakt, nikoli o názor.

Takže jmenování na pozici vedoucího Papežského ústavu duchovní hudby, což může být ve výsledku ještě nešťastnější, se blíží.

Jméno, o jehož schválení Benediktem XVI. státní sekretariát usiluje, je Vincenzo De Gregorio, současný hudební konzultant liturgického komise italské biskupské konference.

Kdo je De Gregorio? Ale především: jak k jeho „téměř jmenování“ došlo?

Papežský ústav duchovní hudby podléhá vatikánské Kongregaci pro katolickou výchovu, její prefekt kardinál Zenon Grocholewski je také velkým kancléřem ústavu.

Současnému řediteli PIMS Miserachs Grauovi vypršel mandát ke konci roku 2011. Téhož roku kardinál Grocholewski v souladu se stanovami a po dohodě s předsednictvem PIMS vybral za jeho nástupce opata Stephana Quessarda, kterého shledal tím pravým člověkem pro zajištění kontinuity a směřování ústavu

Mons. Massimo Palombella

Mons. Marco Frisina

v plném souladu s vizem Benedikta XVI.

Opat Quessard zaujímá významné postavení v arcidiecézi Bourges, zastává funkce biskupského vikáře a předsedy tamní liturgické komise. Arcibiskup z Bourges Armand Maillard nechtěl tedy ztratit tak osvědčeného kněze, ale nakonec souhlasil – přesvědčen přítelem Jean-Louis Bruguèsem, arcibiskupským sekretářem Kongregace pro katolickou výchovu – a do Říma jej uvolnil. Vymínil si však, že opat svou novou funkci nastoupí až na podzim 2012. Proto bylo funkční období dosavadního ředitele Graua prodlouženo až do příchodu jeho nástupce.

Počátkem loňského podzimu se Kongregace pro katolickou výchovu obrátila na státní sekretariát s žádostí o schválení Quessarda do čela PIMS.

Ale měsíce plynuly a „nihil obstat“ nepřicházelo. Místo toho se objevily opačné signály. V prosinci byla kongregace informována o prvním odmítnutí státního sekretariátu. Kardinál Grocholewski navrhl svého kandidáta znovu, ale opět, na konci února, přišlo další zamítnutí. Místo toho se státní sekretariát nechal slyšet, že našel „vhodnějšího italského kandidáta“.

Kongregace informovala arcidiecézi v Bourges o dvojím zamítnutí a ta je vzala na vědomí. Od té doby se hovoří o tom, že novým šéfem PIMS se stane Don Vincenzo De Gregorio.

Rodák z Neapole, varhaník tamní

Don Vincenzo De Gregorio

hudby vhodným pro produkci popěvků vyděsí vždy nejen lidi jako Bartolucci, ale také umělce v oblasti hudby profánní, jakým je třeba Riccardo Muti.

Oba, Parisiho a Frisinu spojují s regenschorim sixtinského kůru Palombellou v poslední době dvě souvislosti. V únoru loňského roku na povolal na zkoušku Palobella do chrámu svatého Petra scholu podporující zpěv lidu – sbor z Bari vytvořený jedním z Parisiho žáků Donem Maurizio Lieggim, zatímco o letošní Květné neděli měl jako při mnoha jiných příležitostech za podporu přímo sbor řízený Mons. Frisinou.

kard. Tarcisio Bertone

katedrály a bývalý ředitel Státní konzervatoře San Pietro v Majelle je od roku 2010 odborníkem číslo jedna pro duchovní hudbu při italské biskupské konferenci. Nahradil tak svého učitele Dona Antonia Parisiho z Bari, který po třicet let obstarával italským biskupům repertoár liturgické hudby plný průměrnosti a nevyjasněnosti, jak se ukázalo i v poslední sérii národního repertoáru zpěvů pro liturgii, kterou Parisi sestavil v roce 2008.

Spolu s Mons. Marco Frisinou je Don Parisi jedním z autorů, kteří nejvíce určující směr posvátných písní používajících v italské církvi. Stylem populární

kard. Zenon Grocholewski

Všichni tři se těší podpoře i na nejvyšších stupních vatikánské kurie. Kapitán týmu Palombella patří mezi oblíbence kardinála Tarcisia Bertoneho, a také se i po instalaci do čela sixtinského kůru nadále řídí v hudebních záležitostech jeho pokyny, jako by to byly neomylné pravdy. I kardinál Gianfranco Ravasi, prefekt Papežské rady pro kulturu, má pro Palombellu a Frisinu slabost. S De Gregorio v čele PIMS by se k triu se přidal čtvrtý muž, a navíc v pozici s velkým vlivem na podobu liturgické hudby v kostelech po celém světě.

„Bylo to zdravě otevřené a bylo to kvalitní“, řekl De Gregorio loni v létě

novinám „La Repubblica“ o proslulé „Messa beat“, kterou v roce 1966 složil Marcello Giombini (zkuste Youtube – klíčová slova „messa beat giombini“) a která zanechala trvalé stopy v mnoha písních s motivy od popu, rocku, jazzu, přes gospel a etnickou hudbu, které se od té doby používají v italských farnostech.

Pokud je toto rozhodnutí o novém vedení PIMS konečné, budoucnost vatikánské konzervatoře se uzavírá. První varování již představovala neuskutečněná audience u papeže při příležitosti stého výročí založení konzervatoře v březnu loňského roku – zprvu státním sekretariátem přislíbená a poté zrušená.

Záhadou však zůstává, jak se tohle všechno v oblasti liturgické hudby může dít za pontifikátu Benedikta XVI. Znamená to totiž rozpor mezi jeho vizemi a činy.

Sandro Magister

<http://chiesa.espresso.repubblica.it/>

SBOR SIXTINSKÉ KAPLE: KRITICKÁ RECENZE

Jmenování Dona Massima Palombelly do čela sboru Sixtinské kaple bylo trochu překvapením pro odborníky, kteří se domnívali, že by mohlo být interpretováno jako výraz důvěry a respektu k nim ze strany Svatého otce a jeho státního sekretáře kardinála Tarcisia Bertoneho.

Vzbuzovalo to naději, že nový šéf by mohl oživit slavnou hudební tradici sboru, která se v posledních desetiletích pomalu vyčerpala, a zejména povznést jeho ne vždy chválný pěvecký projev.

Avšak když sbor pod vedením Palombelly začal provádět palestrinovský repertoár (nutno uznat, že při dřívějších papežských mších opomíjený), bylo nutno konstatovat, že dříve nevalná pěvecká úroveň sboru se ještě zhoršila.

Zvláště nápadná je neschopnost zpěváků udržet přijatelný rytmus. Tempo se často tak zpomaluje, že v případě Palestrina „Tu es Petrus“ při vstupu bylo nutno skladbu ukončit už při „ecclesiam meam“, aby nebylo tak dlouhé.

Praxe užití stříbrných trubek na začátku slavení (které byly dříve používány při papežských ceremoniích v kapli) je v podobě, ve které byla obnovená, poněkud diskutabilní. Zařazení vstupního pochodu Domenica Silveriho přineslo nemálo problémů: v řadě případů papež, který již dosáhl sedes, musel čekat na konec následně úspěšného introitu.

Nedávno bylo Palestrinovo „Tu es Petrus“ nahrazeno kratší (a navíc rovněž zkrácenou) skladbou Maurice Duruflého, a to proto, aby se našel prostor pro uvedení více žalmových veršů v introitu.

S gregoriánskými chorály jsou problémy ještě výraznější. Neexistují žádné důvody k tomu, proč by měla být „Schola Cantorum“ ponechána vždy bez dopro-

vodu varhan, když zpěváci neschopní udržet při své dramatické interpretaci chorálu intonaci poklesnou, což se vždy tragicky projeví při nástupu varhan doprovázejících odpověď shromáždění.

Je třeba říci, že výběr sboru určeného k vedení zpěvu shromáždění je také nešťastný. Dříve se skládal pouze z mužských hlasů, nyní převažují ženy, což vždy zesiluje pocit nejisté intonace navozené již scholou.

Přál bych vám poslechnout si zpěv litaní ke všem svatým na svátek Zjevení Páně, během kterého klesli zpěváci o velkou tercii.

Z tohoto pohledu je zřejmé, že současný sbor Sixtinské kaple si už nemůže dovolit zpěv gregoriánského chorálu bez doprovodu varhan a používat je pouze k podpoře zpěvu celého shromáždění.

V druhém případě navíc harmonie používané varhaníkem [Juan Paradell-Sole] mají poněkud dekadentní a téměř „jazzovou“ příchut s hojným užitím septim, což ještě více nejde dohromady s krátké předtím přijatým řešením, že schola bude zpívat a capella. Osobně shledávám, že frázování varhan je někdy, vzhledem k objektivitě a jednoduchosti, která by měla charakterizovat gregoriánskou monodii, až nepochopitelné.

Je třeba také dodat, že díky rozptýlu četných mikrofonů není snadné uslyšet souzvuky prováděné při polyfonním zpěvu. Ty se stávají nezřetelnými zejména při falsobordonech, a to jak v mešním ordinariu, tak při zpěvu hymnů a žalmů při nešporách.

Výše zmiňované problémy se stávají ještě zřetelněji patrné pro ty, kdo bohoslužby sledují v televizi. Tam dostávají obzvláštní naléhavost, zejména u nových skladeb, jejichž zahuštěná harmonie je sice sama o sobě správná, ale je velmi riskantní svěřit je sboru se zmíněnými intonačními limity (viz například verš z Aleluja „Tu es Petrus“, prováděný 19. února loňského roku při příležitosti konzistoře).

Když už jsme zmínili roli varhan, zdá se mi, jako by hlavním cílem bylo zavést místo nich jásavé fanfáry dechové sekce, jaké si zvykáme slyšet při příchodu a odchodu papeže. Je to smutné, ale je třeba konstatovat naprostý nedostatek zvládnutí a upevňování varhanické praxe od improvizace až po klasický repertoár italské i evropské hudební literatury.

Minulý říjen poskytl Palombella rozhovor pro „L'Osservatore Romano“, ve kterém mimo jiné tvrdil, že čerpáním z vokálního dědictví dvacátého století si mají zpěváci zlepšit svou intonaci podle „vědecké“ metody, založené zejména na intonaci tercií a kvint.

Nicméně je třeba konstatovat, že právě v oblasti intonace k žádnému pokroku nedošlo, spíš naopak, pokračuje nezadržitelný úpadek. Další vada,

které jsem si často všiml, je, že zpěváci nezpívají, ale „ječí“. Výsledky tedy zatím v rozhovoru avizovanému zlepšení neodpovídají.

Alessandro Taverna
www.alessandrotaverna.com

Z angličtiny přeložil Jiří Kub za pomoci Jarmily Štogrové s přihlédnutím k italskému originálu.

ANGLIKÁNSKÝ SBOR VE Vatikánu

Vatikán/Anglie. Světově proslulý sbor londýnského Westminsterského opatství vystoupí na pozvání Svatého stolce v bazilice sv. Petra společně se Sixtinským chrámovým sborem při liturgické slavnosti svatých Petra a Pavla, patronů římské církve. Díky této významné ekumenické iniciativě tak poprvé za pět set let své existence spojí papežský sbor své síly s pěveckým tělesem anglikánské církve. Pozvání do Říma souvisí s návštěvou Svatého otce v Anglii před necelými dvěma lety. Benedikt XVI. se při ní ve Westminsterském opatství modlil u hrobu sv. Eduarda Vyznavače společně s anglikánským primasem Rowanem Williamsem.

Oficiální titul londýnského opatství zní Kolegiátní chrám sv. Petra ve Westminsteru – při červnové slavnosti ve Vatikánu budou tedy oba sbory zpívat k počtě svého patrona. Mužské i chlapecké sbory doprovodí jak liturgii nešpor v bazilice sv. Pavla za hradbami 28. června, tak mši svatou celebrou Svatým otcem ve Vatikánské bazilice 29. června dopoledne. Sakrální zpěv se bude opírat o římskou polyfonní tradici skladatelů Pergolesiho a Perosiho, avšak v úvodu a závěru obou liturgií westminsterský sbor připojí skladby anglické sborové tradice, včetně anglikánských chorálních děl.

Sbor Westminsterského opatství, který tvoří dvanáct profesionálních mužských hlasů – známých jako Lay Vicars – a dvacetičlenný chlapecký sbor, během svého pobytu v Itálii vystoupí na několika koncertech v římských chrámech a doprovodí liturgii v benediktinském opatství Monte Cassino. Návštěvě anglikánského sboru bude předcházet tournée Sixtinského sboru do Londýna. Papežský sbor zde vystoupí 6. května na koncertu pro širokou veřejnost ve Westminsterské katedrále. Westminsterský arcibiskup, mons. Vincenc Nichols, k tomu poznamenal: Toto ekumenické gesto Svatého stolce je skutečně velkorysé a vyjadřuje vzájemné ohodnocení hudebních a duchovních tradic. Sixtinský sbor bude v naší zemi zpívat vůbec poprvé – koncert 6. května tedy bude historickou událostí.

(jag)
RaVa 6.3.2012

JEZUITSKÁ KOLEJ KLATOVY

Občanské sdružení Bartolomeo ve spolupráci s Městskou knihovnou Klatovy uvedlo knihu Víta Aschenbrennera „Hudebně-liturgický provoz jezuitské koleje v Klatovech v 18. století“.

Jezuitské koleje a při nich působící semináře představovaly významný fenomén kulturního, náboženského života v českých zemích v 17. a 18. století, jež rozhodujícím způsobem ovlivňoval také hudební kulturu tohoto regionu. Vzhledem ke značně omezené pramenné základně však dosud nebylo možné podat komplexněji koncipovaný pohled na hudebně-liturgický provoz žádné ze zdejších jezuitských lokalit a podrobněji specifikovat a zpřesnit dosavadní spíše obecně orientované informace o této problematice. Tyto badatelské limity do jisté míry překračuje pramenná základna klatovské jezuitské koleje, jež umožňuje detailnější pohled na každodenní provoz této instituce a zároveň alespoň z malé části poskytuje možnost analýzy provozovaného repertoáru liturgické hudby.

Spíše kompilačně orientované úvodní kapitoly textu, jež zároveň reflektují badatelské posuny ve sledované tématice oblasti učiněné českou historiografií v posledních letech, shrnují dosavadní znalosti o vývoji klatovské jezuitské koleje a rámcově zasazují tuto instituci do kontextu barokního pohraničního města. Vlastní jádro textu pak vychází především z kritické analýzy dostupných pramenů.

Jednotlivé v nich obsažené informace o hudebně-liturgickém provozu koleje jsou vzájemně porovnávány, podle možností doplňovány o dílčí analogické údaje z jiných řádových lokalit a následně interpretovány. Díky tomuto zvolenému postupu je možné blíže objasnit mnohé detaily zdejšího každodenního hudebně-liturgického provozu a specifikovat také jeho nadregionální konexe a dosah.

Rešerše všech dostupných pramenů umožnily také objev několika jmen zdejších hudebníků a specifikaci jejich následných hudebnických kariér. Nález unikátního torza hudební sbírky klatovského semináře představuje významný posun v bádání o hudební kultuře v prostředí české jezuitské provincie zejména v posledních letech před zrušením řádu v roce 1773.

Zdroj: <http://Bartolomeo2008.eu>.

Nedožité jubileum varhaníka a skladatele Jiřího Strejce

Dne 17. dubna 2012 by se dožil významného životního jubilea varhaník, hudební skladatel a dlouholetý ředitel kůru v katedrále Svátého Ducha v Hradci Králové, pan Jiří Strejček (*1932). Hudební vzdělání získal na Pražské konzervatoři, kde studoval varhany ve třídě prof. Kampelsheimera a kompozici u prof. O. A. Tichého. V letech 1957 - 2001 působil jako ředitel kůru v katedrále Sv. Ducha v Hradci Králové.

Široké spektrum jeho působnosti zahrnuje činnost koncertní, skladatelskou, sbormistrovskou a v neposlední řadě i pedagogickou. Po celou dobu svého působení v hradecké katedrále vedl tamní chrámový sbor a v roce 1965 založil komorní vokální sbor Cantores artis antiquae. V době, kdy byly varhany z ideologických důvodů vytlačovány z hudebního života, se mu podařilo prosadit zřízení varhanního oddělení v hradecké LŠU. Pro diecézi pak vychoval v rámci výuky varhanní hry na Biskupském gymnáziu i soukromě řadu varhaníků.

Těžiště Strejčovy bohaté a osobité tvorby (téměř 80 opusů) zaujímá pochopitelně liturgická hudba (mše, propria, žalmy...), ale i poměrně rozsáhlá tvorba pro varhany. V invenční i harmonicky bohaté varhanní tvorbě se odráží mimo jiné skutečnost, že sám autor byl zároveň vynikajícím interpretem a improvizátorem. Autor si vytvořil svůj nezaměnitelný kompoziční styl, ve kterém zdánlivě jednoduchými prostředky dokázal z nástroje vytěžit maximum. Pozoruhodná a dosud málo známá

je i Strejčova tvorba profánní. Jiří Strejček je také autorem varhanních doprovodů 40 písní jednotného kancionálu z roku 1980. Společně s Pavlem Hrušešem sestavil sbírku populárních skladeb ve varhanní transkripci - tzv. Varhanní knížku, vydanou v Supraphonu v roce 1989. Při této příležitosti je třeba připomenout, že pan Strejček působil až téměř do konce svého života jako varhaník v hradecké smuteční obřadní síni a podle jeho odhadu vyprovodil na poslední cestu nejméně 30 000 spoluobčanů.

Posluchači, kteří mají možnost slyšet některé Strejčovy skladby, se zpravidla dělí na dvě skupiny. Jedna část posluchačů autora zná a předem se na koncert těší, protože ví, že na rozdíl od poslechu řady jiných soudobých skladeb nebude odcházet s rozpaky. Ta druhá část, která autora nezná a slyší skladbu poprvé, se po poslechu v drtivé většině přidává ke skupině první. Zklamání jsou pouze ti, kteří se ptají po notovém materiálu, protože většina opusů existuje pouze v rukopise. Ale ani toto zklamání nemusí trvat dlouho, protože nedávno založená Společnost přátel Jiřího Strejce si vzala mimo jiné za úkol postupně celé dílo vydávat. Důkazem toho je kompletní vydání varhanní tvorby, které vyšlo již koncem roku 2011. Více informací naleznete na stránkách www.opusarium.cz.

K nedožitým 80. narozeninám Jiřího Strejce se uskuteční dvě významné akce. V neděli 22. 4. 2012 bude při hlavní mši svaté v katedrále sv. Ducha (v 9:30 hodin) provedena autorova mše Orbis factor, na které budou spolu-

pracovat spojené sbory kostela Panny Marie a kostela Božského Srdce Páně v Hradci Králové a dále chrámové sbory z Pardubic a Vrchlabí. Následovat bude Vzpomínkový koncert, pořádaný hradeckou Filharmonií a Společností přátel Jiřího Strejce dne 26. 4. 2012 v 17:00 a 19:30 hodin v Městské hudební síni v Hradci Králové. Zde vystoupí Pražský komorní sbor, sbormistr Adolf Melichar, varhaníci Václav Uhlíř, Petr Hostinský, barytonista Jakub Hrubý a členové Filharmonie Hradec Králové. Na koncertě zazní zejména profánní, ale i liturgické skladby Jiřího Strejce.

Václav Uhlíř

ADOPTCE PÍŠŤAL NOVÝCH VARHAN PRO JEZUITSKÝ KOSTEL V BRNĚ

Pro město Brno i celou jižní Moravu byla zahájena stavba koncertních varhan. V poslední době byla schválena dotace EU, proběhlo výběrové řízení a následně byla uzavřena smlouva na dodávku nových varhan. Vybraná švýcarská firma Hermann Mathis, AG dává záruku i naději očekávat požadovaný vynikající výsledek. Investorem varhan v hodnotě 35 mil. Kč, jejichž stavba byla zahájena v únoru 2012, je nestátní a necírkevní Nadační fond Campianus. Dokončení varhan v Brně je plánováno v létě 2014.

Ke společnému budování nových varhan byl spuštěn také systém adoptce jednotlivých píšťal či rejstříků. Uhrazením rejstříku, několika píšťal či píšťaly je možné v symbolické ceně (500-3000 Kč) podpořit stavbu varhan a stát se tak kmotrem či kmotrou jednotlivých píšťal. Podle přání si lze vybrat rejstřík s dedikací i tóny píšťal. Rejstříky jsou věnovány památce 14 jezuitských světců, 9 významných jezuitů spojených s Brnem a 25 osobností z brněnského varhanického a hudebního světa.

Mezinárodní projekt na stavbu koncertních varhan v Brně je spolufinancován za podpory statutárního města Brna, Jihomoravského kraje a z fondů Evropské unie. Aktuální seznam dárců, sponzorů a firem podporujících tento projekt je spolu s dalšími informacemi dostupný na <http://www.campianus.eu> Nadační fond Campianus prosí širokou a uměnímilovnou veřejnost o podporu stavby nových varhan. Staňte se v melodii tónem, který bude slyšet!

Jan Martin Bejček, OSB.

Žalm 150 a křesťanská liturgie

Když jsem pracoval na konci uvolnění, které v naší zemi proběhlo v souvislosti s tzv. pražským jarem, rok na universitě v italské Pise, využíval jsem státních i církevních svátků (v Itálii hojných) a dnů stávek (v Itálii tehdy také hojných) k cestování, a tak jsem jednou, když se příležitostí nakumulovalo víc, vyrazil do jižního vnitrozemí. Ve vlaku z Neapole do Metaponta seděly šikmo proti mně dvě dámy a hned, jak se vlak dal do pohybu, vytáhly postupně poněkud větší „panini“ (zemle) a postupně je ne jedly, nýbrž trhaly, jako jestřáb ulovenou myš. Zatím co u nás pečivo rozkrojujeme nožem, dámy se do svých panini pustily svými prsty, no spíše drápy, a výsledné části podobně trhaly na menší kousky. Na podlaze pod a před nimi vzrůstalo drobení, zdálo se mi, že toho bylo víc, než dámy daly do úst. Asi jsem se na ně díval dost vyděšeně, protože mi nabídl. Před 40 léty bývalo sice v Itálii zvykem, že když někdo ve vlaku jedl, nabídl všem v kupé přítomným, ale v popisované příhodě nabídl dámy jen mně, i když nás bylo v kupé osm, z čehož lze usoudit, že to bylo kvůli mému výrazu. Odmítl jsem a pak mě náhle přepadl kacířský pocit: extrapolujeme-li své poznatky o chování při jídle od nás přes jižní Itálii ještě kus na jihovýchod a o dvě tisíciletí nazpět, pak to snad ani nebyl zázrak, když lidé od Krista nasycení dokázali z pěti chlebů nadrobit 12 košů. Rozum však zapracoval (zákon zachování hmoty atd.) a pocit se rozplynul (vidíte, jak je dobré kontrolovat pocit rozumem), ale z názorně podepřené představy chování u jídla jsem si mnohokrát představil, jak asi běžní lidé Ježíšovy doby a země nejen jedli a pili, ale i truchlili, radovali se, pozorovali popravu nebo slavili na nádvořích jeruzalémského chrámu.

Žalm 150, tedy biblický text se zmínkami o hudebních nástrojích, může znepokojit někoho, kdo provozuje hudbu při liturgii. Nestačí nad ním jen tak povrchně mávnout rukou se slovy, že vše hmotné v něm popsané jsou jen obrazy, nebo naopak, že je to návod na instrumentaci liturgické hudby. V příspěvku Ještě k Žalmu 150 (Psalterium 2012, č. 1) jsem se snažil dát do kupy znalosti, které se tomu žalmu vztahují z pohledu hudby. Když jsem ukázal, jak kusé a nesouvislé tyto znalosti jsou, nanesl jsem, že při přenášení významu slov týkajících se starozákonních bohoslužeb se může uplatnit fakt, že mezi podstatou liturgie izraelského národa a liturgie křesťanů je obrovský rozdíl. Ano, jako lidé věnující se hudbě jsme povinni důkladně rozebírat ten žalm po muzikantské stránce,

ale pokud se věnujeme ne kdovíjaké, ale liturgické hudbě (a to už by neměla být jen tak nějaká hudba!), musíme se snažit blíže porozumět vztahu toho žalmu k liturgii nejen z hlediska její formy, ale i obsahu.

Jako křesťané bychom si však měli udělat v hlavě pořádek, týkající se v první řadě vztahu myšlenek žalmu 150 k mešní liturgii, která je centrem liturgického dění; a na toto téma se dále soustředím. Na mešní liturgii lze nahlížet několika způsoby. Např. jako na vzájemné setkání, v němž se případně bokem vzpomene na Krista, ale jehož hlavním cílem je poradit si s lidským obsahem toho, že jde o setkání společenské. Nebo jako na připomínku Poslední večeře, kterou chceme co nejvíc ve vzájemném setkání oživit. A nebo jako na zpřítomnění Kristovy vykupitelské oběti. Použil jsem slova nahlížet, abych zdůraznil zcela subjektivní vztah, který se snadno projeví v té hudbě. Nahlížení může nebo nemusí být pravdivé, tedy shodné se skutečností, a o té uči teologie mešní liturgie. Jako katolíci se zaměřím na tu poslední interpretaci a myslím, že by bylo velmi zajímavé, kdyby se ke stejnému tématu vyjádřil někdo, kdo zastává teologii jinou než tu katolickou.

Jsou lidé, kterým hudba neříká vůbec nic a chápou ji jako pouhou techniku k vnějšímu ukázání jednoty (podobně jako např. pořadový krok). Takovým způsobem sice mnoho expertů v pastoraci hudbu chápe, ale ten, kdo hudbu dělá či přijímá s jistým osobním nasazením (méně diplomaticky: kdo není na hudbu natvrdlý), ví, že její sdělení je hlubší, že působí v srdci a v duši, někdy ovlivněna dobou a jindy nadčasově. Hudbu interpretovanou doslova dle výčtu technik uvedených v žalmu 150, ba i sám tento žalm lze pojmout a dokonce si ji i představovat (byť se značnou fantasií, jak ukázal výklad ve výše citovaném článku) i jako něco, co doprovázelo obřad v jeruzalémském chrámu. A víme, že tento chrám měl jeden problém: stále se tam vtírala myšlenka, že oběť Bohu není dokonalá. Snaha získat oběti přízeň u Boha a obětí nějak vynahradit to špatné, co jsme vůči Bohu udělali, je přirozená, existuje i mimo křesťanství, ale Bůh lidskou obětí nepotřebuje, a tak – stále přirozenou cestou – vzniká touha význam takové oběti alespoň nějak naznačit a vyzdvihnout a hlavně vytvořit pro něj v srdcích přítomných upřímné a hlubší vědomí, že nejde jen o negativní akt (odepřít si něco), ale také o cosi pozitivního, totiž o adekvátní vztah k mocnému skrytému osobnímu Bohu.

A v tom může pomoci hudba. V případě oběti jako jen symbolického daru jde především o citovou podporu, ta v mnohém závisí na dané civilizaci a kultuře, takže v případě dumání o tom, jaká je hudební podpora bohoslužby izraelského národa bychom neměli pouštět ze zřetele to výše popsané poučení, jež se zrodilo v kupé jednoho italského vlaku.

Že Bůh nic nepotřebuje, ani muziku, to věděli i starozákonní Židé, a věděli, že vše, nejen jejich oběti ale i podobné akce cílené k Bohu (včetně jeho „domu“ – jeruzalémského chrámu) jsou jen symboly, které skutečný účel jen naznačují, což je málo. Věděli, že nemohou nic víc, než že si neužijí to, co obětují, ale i kdyby takto obětovali vše možné, před Boží velikostí je to jako nic. A to nic bylo třeba doplnit alespoň zvýšením všeobecného (byl bych zlý, kdybych řekl davového) pocitu, že to aspoň z lidského pohledu je víc než nic. Snadno si lze představit, že hudba na ty nástroje žalmu 150 mohla ten pocit opravdu zvýšit. Jak asi žalm 150 nebo některý jím „doporučený“ nástroj zněl k té nedokonalé oběti při jiných příležitostech? Zněl vůbec? Když byla přenášena Archa úmluvy do nového chrámu za krále Šalamouna, kdy bylo obětováno dvaadvacet tisíc býků a sto dvacet dva tisíc ovcí a beranů, je potvrzeno, že zněl zpěv, bicí, strunné i žesťové nástroje. Byl to vlastně jedinečný a neopakovatelný státní svátek a jako ouverturu si lze představit, že ten hudební doprovod pomohl přítomným k duchovnímu zážitku, k hlubšímu pochopení, že nejde o pouhé jatky, ale o oběť, jíž se člověk snaží uctít Boha; ale co pak, když sestoupil oheň s nebe a pohltil oběť? Čtenáři Psalteria, ať byste zpívali, hráli na nástroje nebo byli v obecenstvu, co byste asi dělali, kdyby při hudební produkci s nebe sestoupil oheň? Tehdy to byl zázrak, znamení, že Bůh obět přijímá, ale co jindy? Co myslíte, když tekla krev býků, měla hudba jiný účinek na srdce obětujících resp. přítomných, než při oběti ovcí, než při oběti dvojic holoubat, než při mávání snopem, než při oběti mouky resp. pečiva s olejem? Jaký účinek měl – pokud vůbec kdy byl – doprovod, když byl Bohu obětován prvorozený syn? Při které z uvedených příležitostí se ten žalm resp. nástroj uplatnil? Uplatnil se při obětích vůbec některý z nástrojů zmíněných v Žalmu 150, nebo alespoň nějaký jiný hudební nástroj? Dnes víme, že v Ježíšově době uzavírali každodenní ranní oběť kněží tím, že sami zatroubili na stříbrné pol-

nice². Ani otázka, zda a případně jaká hudba zněla při kamenování souložnice nebo křižování lupiče, nemusí být tak absurdní, jak by se dnešnímu člověku zdálo.

Ale my křesťané víme, že problém důstojné oběti Bohu vyřešil jednou provždy Kristus na Kalvárii, a my katolíci víme, že svátostným účinkem dostáváme úžasnou milost být při mši svaté přítomni této oběti tak, jako bychom při ní na Kalvárii stáli. Některé hrané filmy s historickou náplní ukazují dnešnímu člověku, že jisté nástroje blízké těm zmíněným v žalmu 150 mohou emocionálním způsobem zvýraznit vážnost a hrůzu popravy. Nechme stranou, že nevhodné použití takových nástrojů může udělat i z popravy kabaret, ale všimněme si nyní konkrétního popraveného, Krista. Na kříži byl popraven zcela nevinný. Jak by asi interpretovali žalm 150 sv. Jan, Nikodém, Josef z Arimatie, nebo některá z Marií stojících pod křížem při pohledu na Krista, visícího na svazcích nervů probodených v zápěstí, krvácejícího, vyčerpaného po bičování, v křečích po celém těle a pozvolna se dusícího pod jeho vahou? Jak se k tomu žalmu vztáhnul sám ukřižovaný Kristus? A jak by ten žalm interpretovali všichni přítomní (nejen ti výše zmínění) na Kalvárii, když se naznačilo Kristovo božství a jeho nevinnost zemětřesením a slunečním zatměním? S trochou fantazie a snad i rýpnutím lze vyjádřit domněnku, že kdyby vytáhli nástroje, třeba i ty popsané v žalmu 150, začali ho zpívat a těmi nástroji ho doprovázet, sv. Jan by to

snad v 36. či 37. verši 19. kapitoly svého Evangelia uvedl mezi poukazy na předobrazy a proroctví.

Toto vše bychom měli brát v úvahu, když analyzujeme žalm 150 a chceme se jím řídit, ale neměli bychom ani zapomenout na to, že Kristova Boží přirozenost mu umožnila, že vstal z hrobu jako živý a oslavený, a že – už nekřvává – Kristova oběť při katolické mešní liturgii skutečně existuje a nahradila tu dřívější nedokonalou starozákonní oběť. Otázku, zda a jak interpretovali žalm 150 ti dva učedníci, kteří šli s Kristem do Emauz a pak bez Krista rychle zpět, lze řešit všelijak a stejně tak otázku, zda ho interpretoval apoštol sv. Tomáš, když se dotýkal Kristových ran; avšak kdyby ti učedníci nebo sv. Tomáš (eventuelně spolu s ostatními apoštolů) při radostné informaci spustili hru na nástroje doporučené v žalmu 150 (ať už se zpěvem toho žalmu nebo bez něho), snad by to evangelisté také zapsali (a oni to nezapsali, protože to sotva nastalo).

Schválně jsem tyto úvahy trochu přehnal, jednak totiž proto, abych ukázal, že žalm 150 se dá aplikovat i jinak než jako návod na instrumentaci (mešní) liturgické hudby, a jednak proto, abych upozornil na propastný rozdíl mezi starozákonní a novozákonní liturgií. Ten je ještě daleko větší než výše naznačený rozdíl mezi temperamentem lidí před Kristem a lidí dnešních, případně (středoevropských⁴).

Každý, kdo bere svůj vztah k Bohu alespoň trochu vážně, musí dříve či později ve svém svědomí povinnost nějaké oběti poznat. To, že mešní liturgie je tou pravou obětí, kde se za nás, místo nás a v našem jménu obětuje sám Bohočlověk, a že my dostáváme dar, že nám k dokonalé oběti stačí, když jen ten fakt vírou přijmeme a v srdci projevíme za to vděčnost, je fakt, který může být pro někoho tak ohromující, že ho ve skutečnosti nepřijme; pak ovšem to bílé kolečko, víno v kalichu, slova a gesta jsou opravdu jen chabé symboly, které k většímu uspokojení musí být doplněny něčím, co jednoho víc ohromí (cimbálky, žesťovými nástroji, nebo třeba figurálkou, dechovkou či dělovými salvami) nebo jinak citově uspokojí (dřevěnými dechovými nebo strunnými nástroji, slováckými kroji, pohybem ve stylu Kolo, kolo mlýnský, ...). Opačným postupem lze argumentovat, že vztah jednotlivce k hudbě při mešní liturgii je

i jistým obrazem jeho vztahu ke Kristově oběti na Kalvárii – tam nebyly jen výše zmíněné Kristu blízké osoby, ale – nepočítáme-li jeho vědomé nepřátele kochající se jeho utrpením – i spousta čumilů. A snaha „doplnit“ mešní liturgii poslechem nebo aktivním zpěvem proto, aby nebyla pro někoho nudná, vystihuje právě toho čumila, kterého už ty tři hodiny koukání na ukřižovaného, začínají nudit (to nemusí platit jen pro ty nástroje z žalmu 150).

Těm, kdo fakt Kristovy oběti při mešní liturgii přijmou, by ovšem mohl kdekdo namítat, že ten dar je tak velký, že naopak cokoli dalšího, mj. jakákoliv kulturní vymoženost je proti tomu naprosto nic, čili zbytečnost. Že to tak někdy může být, o tom svědčily např. mše v ilegality např. v noci pod dekou nebo za komínem v komunistických pracovních táborech, které byly stejně hodnotné jako ty „tradiční“. Ale rozeberme si, co jsem napsal výše, a co snad by každému mělo připadat jako normální: když ten dar dostáváme, jsme povinni ho přijímat s živou vírou a vděčností. Nejen vírou ve smyslu „rozumového přijetí zjevené pravdy“⁵ (tak je víra definována), ale i srdcem a celým svým nitrem v tom smyslu, že se snažíme, aby na naši celou psychiku co nehlouběji zapůsobilo poznání, že ta oběť je božská osoba nás milující ve smyslu, že chce pro nás dobro (tak je definována láska), totiž navrátit nám možnost spásy, v níž je obsaženo štěstí při poznání té božské osoby a jejího Otce a Ducha. A kromě toho všeho také i nekončící údiv nad tím, jak to Bůh zařídil, že my nyní můžeme být s vírou přítomni jeho vykupitelské oběti. Nic z toho není snadné⁶, každý potřebuje pomoc a tu by nám normálně měla poskytnout církev v příslušné liturgické formě. V případě vězňů komunistických táborů pomáhalo hluboké vědomí štěstí a vděčnosti, že se mešní oběť přes všechny překážky uskutečňuje. A nám by mělo pomáhat to, co by bylo možno hrubě a sekularisticky označit jako kulturní „doplněk“ té podstaty, tedy té Kristovy oběti. Nejen hudba, ale i prostor, obleky, gesta, vůně a slova by měly pomáhat k co nejdokonalějšímu přijetí Kristovy oběti a účasti na ní; a měly by pomáhat „kolektivně“ – promiňte mi to zprofanované slovo, ale jde o to, že až na výjimky se všechny tyto kulturní složky „vtírají“ do vnímání všech přítomných. A dokonce s hudbou je to nejmarkantnější: mimo jiné platí, že zatím co na architekturu či oblečení se nemusíme dívat, když naši subjektivně klade překážky proti upřímnosti víry v Kristovu zpřítomněnou oběť, hudba

2 Viz G. Kroll: *Po stopách Ježíšových*. Zvon, Praha, 1995, ISBN 80-7113-097-4, str. 138

3 Na str. 365 knihy citované v předšlé poznámce naznačuje autor, že v době, kdy byl Kristus na kříži, mohlo být i na Kalvárii slyšet „znamenitý trub a rohů“ z jeruzalémského chrámu, kde se právě konala velikonoční oběť, při které dle odhadu J. Flavia bylo zabito osmnáct tisíc beránků. A na následující straně čteme, že v době Ježíšovy smrti se znovu rozléhaly „daleko slyšitelné trouby“ zvoucí k velké večerní modlitbě, při které byl recitován žalm 31, v němž jsou Kristova slova „Do tvých rukou odevzdávám svého ducha“. Že by se mohly zvuky podobných žesťů interpretovat i při katolické mši svaté, by snad mohlo napadnout toho, kdo vidí podstatu vánoc v zobrazení půlnoci pomocí dvanáctinásobného šlápnutí na sólový pedál, ale jinak to nemá význam, neboť během katolické mešní oběti se už nekoná oběť v jeruzalémském chrámu. V nadšení z instrumentální hudby by snad někdo mohlo napadnout, že Kristus si na kříži k žalmu 31 v duchu připojil nebo dokonce zazpíval žalm 150 nebo si představovat hru na nástroje v něm uvedené, neboť jako Bůh mohl jásat nad právě dokončovaným vykopením milovaného lidstva; tuto myšlenku lze šmahem zamítnout jako typický projev hereze radikálního monofyzitismu, dle níž se Kristovo lidství rozpouští v jeho božství „jako kapka vody v moři“, takže nemohl ani pořádně trpět. Tu herezi nevznášají dokonce ani ti křesťané, kteří se formálně za monofyzity pokládají – konec konců Kristova samotná slova „Bože můj, proč jsi mě opustil“ jakoukoliv představu o jeho jásose vyvracejí.

4 Tvzení o tom rozporu není ve sporu s tím, co jsem uvedl o aktuálnosti žalmů v příspěvku zmíněném na začátku. Představte si, že vyhrájete půl milionu – budete asi moc rádi, že, ale kdybyste pak vyhráli 30 milionů, ta první výhra by se sice zdála jako nic, ovšem její nezanedbatelnou hodnotu si umíme představit, když nevyhráváme vůbec. Hodnota žalmů odpovídá v tomto nedokonalém a přizemním modelu té první výhře, Kristova oběť a mše svatá je proti ní jako těch 30 milionů.

5 Tak nějak ve smyslu „Věřím, že to tak je, takže fajn, tak co ještě víc?“

6 Ani pro toho, kdo dar víry má, není snadné pronikat alespoň trochu do nekonečných hloubek tohoto faktu.

jde do uší všem kromě hluchým, a zatím co zavřené oči působí spíš kladným způsobem jako znak usebrání, zacpávat si uši je naopak jasným znakem odporu, pohrdání, arogance nebo alespoň bolesti vznikající při slyšeném zvuku.

Stálo by za to onen rozdíl mezi pomocí hudby a pomocí ostatních umění v přijetí faktu Kristovy oběti srdcem v Psalteriu podrobněji rozebrat.

Cymbál zvučně znějící

Tentokrát jen poznamenejme, že zatím co např. výtvarné umění nás může inspirovat k „nábožnému pozdvižení mysli k Bohu“ (což je mimochodem definice modlitby, ale platí to i pro ono přijetí zpřítomněné Kristovy oběti), zpěv nabízí víc než inspiraci, nabízí přímo možnost to pozdvižení mysli k Bohu slyšitelným způsobem vyjádřit – ať už vyslovujeme slova žalmu nebo sekvence nebo mešního ordinária, zpěvem jim jsme schopni doplnit to, co v našem nitru nevyjadřují samy jejich hlásky či slabiky, ale co je skryto opravdu jako „obsah“ slova (v liturgických textech: hluboký obsah slova). Ale pozor, jde o něco obsahující intenzivní subjektivní komponentu: zpěvní vyjádření jedním jedincem může mít pro jiné jedince zcela opačný účinek. A zde se musí uplatnit jednak církev tím, aby moudře našla to společné a přece nezanedbatelné pro subjektivitu všech věřících, a jednak její umění, aby sjednotilo zdánlivě nepřeklenutelné protiklady, a to hlubokou subjektivitu na jedné straně a co největší jednotu ve společenství na straně druhé. Pro církev je to překérní povinnost, a kdo ví něco o dějinách katolické církve, ví též, že podobnou povinnost už vícekrát měla, často (byť asi ne vždy) moudře rozhodovala, ale trvalo jí to déle (a z pozdějšího pohledu bylo a je možno konstatovat „Bohu díky, že se neunáhnila“, „že nešila horkou jehlou“). Kdo ví něco víc o podstatě umění, ví také, že sjednocovat zdánlivě nesjednotitelné protiklady je jedním z nejvyšších cílů umělecké tvorby (nejen hudební), ale ví i to, že se o tomto cíli snadno mluví, ale velmi nesnadno se k němu přibližuje, ví, že je podobně překérní jako výše uvedená povinnost církve udělat moudré rozhodnutí. Zdaleka ne každé umělecké dílo, které kdy bylo pod záštitou církve, si s tímto protikladem poradilo, avšak něco nám církev nabízí: v prostředí „latinské“⁷ kulturní tradice nabízí gregoriánský chorál, a to se štěd-

7 Někdy se v tomto smyslu mluví o euroamerické kulturní tradici, ale ona pokrývá i státy Commonwealthu v Austrálii; a naopak jednoduchost jmenovaného geografického modelu porušují některá společenství s „orientální“ tradicí – pokud nezapomeneme na odlišnost jejich temperamentů, k jejímuž pochopení může pomoci třeba ta italská zkušenost popsaná na začátku, s úctou přijmeme fakt, že těm nabízí církev něco jiného než gregoriánský chorál a někdy i liturgické hudební nástroje – tak pro koptskou církev viz např. Aziz S. Atiya et al.: *The Coptic Encyclopedia*, Maxwell Macmillan International, New York, Oxford, Singapore, Sydney, 1991, ISBN 0-02-897025, Vol. VI, str. 1738-1741, pro etiopskou církev viz E. Kindler: Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 9, *Psalterium*, 2, příloha k č. 5, nebo E. Kindler: O fundamentalismu v liturgické hudbě a etiopských hudebních nástrojích. *Psalterium*, 4, č. 2, 2010, str. 8-10; avšak pozor, věci nejsou jednoduché: zatím co buben, hole a sistra se nádherným způsobem uplatnily na velikonoční vigílii při noční liturgii slova, na velikonoční neděli byla – opravdu velmi slavná – mešní liturgie zcela bez nástrojů!

rostí, která je jakýmsi obrazem štědrosti, s níž nám Kristus nabízí účast na své oběti na Kalvárii.

Nechme nyní na čtenáři, aby se snažil na tento cíl umění, v našem případě specializovaný na objektivní pomoc hudby k tomu, aby každý věřící byl s živou vírou přítomem Kristově vykupitelské oběti, alespoň v duchu hledět a porovnat ho zejména s přihlédnutím, jak ho konkrétní hudební formy plní a zda ho vůbec jako cíl mají. Existuje ovšem mnoho dalších stimulů, kterým se nelze v této stati už věnovat, a tak jen nadhodme jeden z nich: jak se v obsahu hudebního díla provozovaného při mešní liturgii (nebo v interpretaci žalmu 150) uplatní sedm darů Ducha svatého?

Žalm 150 nás – stejně jako Izraelity starověku – nabádá, abychom každou hudbu dělali s vůlí oslavovat Boha, i hudbu neliturgickou, a to nejen třeba „komořinu“ provozovanou doma nebo hudbu v koncertních sálech, ale i hudbu u táboráku nebo dechovku do pochoodu. Je to dnes obtížné, hudební formy i hudební nástroje mají neliturgické a dokonce nenáboženské konotace, ale lze to zkusit, někdy i prosit (oddělit hudební zrno od hudebních plev) a následně zjistit, že to v mnoha případech není vyloučeno. Avšak mešní liturgie je úplně jiného charakteru, nesrovnatelná s jakoukoliv jinou příležitostí, a její hudba jakožto kontemplace faktu zpřítomněné Kristovy vykupitelské oběti je tak důvěrná, že jakékoliv doplnění nástroji⁸ je nejen zbytečné ale dokonce odvádějící pozornost, jako „slon v porcelánu“, a tedy škodlivé.

Evžen Kindler

8 Kromě varhan, neboť jejich konotační schopnosti naopak často směřují k chrámu a jejich účinek – kromě podpory zpěvu – lze tak trochu přirovnat k architektuře (také by stálo za to rozebrat ho detailněji). Za pozornost ovšem stojí, že i v dobách, kdy varhany mohly hrát během mešního kánonu, zmlkly vždy při proměňování a papežská instrukce z roku 1958 doporučila „nábožné mlčení“ prodloužit až do Modlitby Páně.

Graduale Bohemorum

Nakladatelství Krystal OP (www.krystal.op.cz) vydalo nedávno první díl – Proprium sanctis – kritického vydání souboru utrakvistických mešních propií, tak jak se zpívaly po celé naší vlasti v 16. století. V rámci grantu GA ČR připravil tuto publikaci pracovník Filosofického ústavu AV ČR (a člen Společnosti pro duchovní hudbu) Mgr. ThLic. Jiří Žůrek ThD.

Ve svém průvodním dopise píše:

Vzhledem k tomu, že tento druh zpěvu byl v minulosti sdílen a užíván všemi proudy českého utrakvismu, mám určitou naději, že by případně mohl český chorál sloužit i jako podnět pro ekumenické hnutí v naší vlasti. Vždyť jednou z cest jak dosáhnout pokroku v ekumenismu může být i společně se zahledět na dobu, kdy rozkol mezi církvemi nebyl ještě dokonán.

Z diskuse, která se o tomto díle odvinula anonymně cituji:

Graduale Bohemorum už mám také. Famózní mi přijde hlavně pečlivostí práce, která směřuje hlavně do odborného diskurzu (oni se o naše utrakvisty zajímají víc Angličani než Češi), ale je připravená s ohledem na praktické použití. Kromě toho také: ...

- oddělením edice a kritických komentářů do dvou půlek knížky, což dnes mnozí editoři nezvládají, a pak z jejich počínů nikdo nechce nebo neumí zpívat.

- tím, že mapuje a staví před oči určitou část naší kultury, která ve své době hodně znamenala, ale o které se v novějších dobách pořád jen bájilo, ale nikdo o ní kloudně nic nevěděl. Jestli je to hodně nebo málo, to ať už posoudí další. ...

Jednotlivosti k liturgickému použití určitě budou. V lepším případě třeba v dobře volených situacích, kde liturgie snese větší míru mimořádnosti a estetiky, a kde se z starodávných překladů dá udělat přednost. Určitě ne ve farních mších v mezidobí. Umím si ale nějaké přiměřené situace představit – třeba takové patrocini-um/posvícení v některém památném kostele, samozřejmě za součinnosti kněze a chorregenta, kterým ona památnost něco říká, a dokážou ji decentně a důstojně zapojit do celku „společenství živých a mrtvých“ (tj. nevyvedou z toho trapný kostýmovaný performing). Podobným způsobem, jako se dá dobře naložit třeba s latinou a chorálem, nebo s „cantatou“ a figurálkou. Kdyby se chtělo, leccos by se dalo ... Obávám se, že těch kostýmovaných představení bude v součtu víc, ale za ně už editoři nenesou žádnou odpovědnost.

Děkujeme a blahopřejeme.

-JiKu-

Jako ukázkou toho, jak takový zpěv vypadá, jsem připravil Alleluia ze svátku Proměnění Páně – pro srovnání je uvedeno příslušné Alleluia z Graduale Romanum.

transfiguratio.all.7

PrS_DAI6 (237v)

A L - le - lu - já! Pá - nu moc - né - mu, mou - dré -
mu, do - bré - mu Bo - hu Vo - tci, Sy - nu, Du - chu sva - té - mu, vzdaj - mež
chvá - lu je - mu. Kte - rýž jest ú - hel - ní ká - men, za naj - pev -
něj - ší grunt nám o - zná - men, nad ně - hož žá - dný ji - ný ne -
muož bý - ti po - lo - žen, od ho - ry pře - div - ně bez ru - kou u -
lo - men, to jest z pře - či - sté pan - ny bez mu - že na - ro - zen,
ten to - tiž Je - žíš, Pán náš, pr - vé než - li tr - pěl za nás,
když jest na huo - ru vy - so - kou Tě - bor vstou - pil, tu slá - vu
svou před třmi u - čedl - ní - ky svý - mi, pro - mě - niv se, zje - vil.
Ktož grunt svojo na něm sa - mém za - lo - ží, žá - dná bou - ře
a - ni vě - tro - vé do - mu je - ho ne - vo - bo - ří, a - le u - pev -
něn sa u ví - ře Bo - ží, do - jdeť slá - vy z mi - lo - sti Bo - ží.

VII
A L - le - lú - ia.
V. Candor est lu - cis aetér -
nae, spé - cu - lum si - ne má -
cu - la, et imá - go bo - ni -

Z redakční pošty

MALÉ ZAMYŠLENÍ NAD ABDIKACÍ...

Ve svém okolí jsem v časech nedávno minulých zažil několik odchodů z funkcí, míst (i slušně placených) či postů, a to většinou v případě lidí, u nichž by to do poslední chvíle nikdo nepředpokládal. Některé z těchto odchodů proběhly klidně, jiné byly doprovázeny emocemi. Já sám jsem jednadvacáté výročí svého nástupu do Českého rozhlasu „oslavil“ vpravdě důstojně – rozvázáním pracovního poměru a tato má výpověď vzešla z mé iniciativy. A přitom jsem ještě rok předtím nepřipouštěl možnost změny a byl jsem přesvědčen o tom, že v podniku, v němž jsem našel maximální uspokojení z práce a nalezl skvělé a nepostradatelné osobní kontakty, dožiji až do důchodu. Nevím, jak takový zlom přesně definovat. Většina přísloví, která by bylo možno na podobné situace vztáhnout, podstatu věci vystihují, leč v některých momentech mírně zadrhávají. Mám na mysli pověstné „stokrát nic umožnilo velblouda“, „poslední kapka do přeplněného poháru“, „vrabec na přetížené prádelni šňůře“ a podobně.

Psychologové dnes používají mezi širokými vrstvami populace oblíbený a poněkud módní termín „efekt vyhoření“, ale já si v mnohých případech nemyslím, že by toto označení stavu věci a rozpoložení duše bylo plně výstižné (alespoň nikoliv v mém konkrétním případě). Ale rozhodně vím, že ač jsem se tohoto kroku velmi bál ve vztahu ke své budoucí existenci, tak dnes, s odstupem času jej hodnotím velmi pozitivně jako jedno z nejlepších rozhodnutí, jaké jsem v životě učinil. Šlo totiž o mnoho – vybojovat si ztracený či příliš omezený životní prostor k volnějšímu „dýchání“ a současně „nespálit mosty“ a důležitě kontakty a vazby udržet. A tak z vlastní zkušenosti mohu každému, kdo se o něco snaží a chce něco v nějakém oboru dokázat a přitom se nezbláznit z buzerací (promiňte mi to příkré slovo, ale jiné mě nenapadá) vyplývající z nesmyslného utahování šroubů byrokratismu, který opět začíná obludným způsobem ovládat naše podniky a instituce, vřele doporučit nejvýše externí spolupráci se zvolenou institucí nebo maximálně částečný pracovní úvazek, který nelze nazvat závazným pracovním poměrem. Chce to odvahu, ale může to fungovat dobře. Podmínkou je dosažení konsensu s nadřízenými, na jehož základě budete podmínky spolupráce diktovat vy sami, nikoliv vaši nadřízení. Je to obtížné, ale není to nereálné!

Podmínkou úspěšnosti takového „politiky“ vůči chleboďárce však je vybudování

vztahu založeného na určité vaší kvalitativně-odborné převaze (přeloženo do češtiny – nadřízený musí nabýt pocitu, že kdyby o vaši spolupráci přišel, ztratil by více, než by si momentálně přál ztratit). Vybudovat takový vztah v počátcích není příliš obtížné, ale je obtížné udržet jej ve fázi, kdy nadřízený získává kritický pohled o vašich kvalitách a možnostech.

A právě tady je kámen úrazu: Hudebníci zajišťující doprovod liturgie na našich kůrech jsou ve vztahu k reálným podmínkám slavení liturgie jako takového víceméně postradatelní. Není pravdou, že hudba je nedílnou součástí liturgie, protože tam, kde není hudební doprovod z nejrůznějších důvodů uskutečnitelný, se prostě nezpívá, ani nehraje a liturgie se přitom slaví. Zdržme se nyní hodnocení tohoto stavu, ale je to prostě objektivní realita.

Tak se hudebník dostává v „hierarchii nepostradatelnosti“ pro provoz farnosti a kostela mnohdy na úplně poslední místo až za kostelníky nebo dobrovolnice zajišťující pravidelný úklid svatyně. Správce farnosti raději oželí varhaníka, než aby se vzdal dobrovolnic na úklid kostela. Je to nespravedlivé, nesprávné a výsostně špatné, ale je to prostě tak. Od změny politických poměrů v roce 1989, kdy mnozí z nás doufali v rozlet a rozkvět liturgické hudby, se v této oblasti proti předlistopadovým poměrům mnoho nezměnilo. Hudbu nadále zajišťují dobrovolníci a amatéři a o varhanických a chorregentských místech, z nichž by bylo myslitelné uživit alespoň sebe sama (bez rodinných příslušníků), si můžeme nechat jen zdát.

Příčiny nerozebíráme, ty známe! Neopakujeme pořád dokola stejné nářky, které nikam nevedou a vůbec nic nezmění (pouze podráždí naše biskupy a generální vikáře, kteří situaci dobře znají, ale sami ji zřejmě v kontextu politických a společenských poměrů u nás nejsou schopni řešit). Asi tedy nezbyvá nic jiného, než stav věcí přijmout a pokusit se vybudovat si pozici natolik udržitelnou a psychicky zvládnutelnou, abychom se z ní – lidově řečeno – nezbláznili. Znamená to naučit se nezveličovat problémy a negativa, ale chtít vidět pozitiva a umět v nich najít motivaci pro další činnost a cestu dále.

Současně se psychicky připravme i na možné a logické odchody schopných lidí – tahounů, kteří v zájmu zachování sebe sama ve zdraví na duchu i na těle třeba „pouze“ potřebují změnu. Naprostá většina takových lidí totiž ve skutečnosti neodchází – jen si mění pozici a podmínky.

Radek Rejšek

ČTENÁŘSKÁ ANKETA

Vážení čtenáři,

Stojíme o zpětnou vazbu od vás, pokud věnujete chvíli na vyplnění jednoduchého dotazníku na <http://zpravodaj.sdh.cz> – *čtenářská anketa*, budeme potěšeni vaším zájmem o podobu našeho časopisu a přispěje to k naší další redakční práci. S vyhodnocením vašich reakcí a podnětů vás seznámíme v příštím čísle zpravodaje.

Protože ne všichni z vás mají přístup na internet, otiskujeme anketní otázky i na tomto místě, prosíme, abyste na ně odpověděli formou dopisu redakci.

Děkujeme vám předem za spolupráci

Jiří Kub - šéfredaktor

I. Čtete Psalterium pravidelně?

Ano – Ne – (jinak)

II. Jak Psalterium získáváte?

Poštou – Prostřednictvím biskupství – jinak

III. Jednotlivá čísla se vám jeví jako vyvážená?

Ano – Většinou – Ne – Jinak

IV. Sledujete texty uveřejňované na pokračování?

Ano – Některé – Ne – Jinak

V. Čtete

zpravidla celé číslo?

zpravidla většinu článků?

jen některé články a rubriky?

jak kdy?

jinak?

VI. Co vás v poslední době v Psalteriu nejvíce zaujalo?

VII. Co podle vás v Psalteriu chybí?

VIII. Chcete něco jiného vzkázat redakci?

Stalo se a stane

Milé čtenářky a milí čtenáři,

druhé číslo našeho dvouměsíčníku je vždy bohaté na narozeniny – našim rodičům se dařilo. Proto naše narozeniny jsou především jejich slavností, my jsme v tom celkem nevinně.

Podle údajů, které nám nabízí členská databáze, do příštího vydání Zpravodaje zpíváme na dálku Živijó (či níže uvedený kánon) především těm s kulatými narozeninami, jimiž jsou podle abecedy a bez titulů, nicméně galantně: Jindřiška Slavíková, Karla Zouharová, Jan Hřeňo, Robert Hugo, Pavel Kudelásek, Jan Marek, Václav Ondráček a Jan Zelenka. K nim patří i ti, kdož oslavují jubilejní násobek 25 let – Karel R. Porkert a František Reichel. Kristových let pak dosáhl Jan Baťa.

Polokulatiny slaví Zuzana Koudelková, Tomáš Charvát, David Pilát a Jiří Stodola.

Nekulaté narozeniny pak oslavují kůrové sestry Věra Bobáková, Eva Geyrová, Jitka Grécová, Helena Háková, Bronislava Halbrštátová (zdar, Broňo!), Jarmila Hansová, Hana Havelková, Marie Heylová, Mirka Hosnedlová, Milada Hráská, Jana Maděrová, Zuzana Meierová, Monika Melcová (zdravíme do kraje konání letošního Convivial!), Marie Nováková, Miroslava Rohelová, Hana Staňková, Kateřina Tukkerová-Sechovská, Marie Uhlířová, Monika Sukovská a Monika Šeráková.

Stejně jsou na tom kůrovci Petr Bajer, Jan Beneš, Václav Derner, Radek Doubrava, Marek Franěk, Martin Horyna, Pavel Jiráček, Vít Jirásek, Jozef Kazán, Evžen Kindler, Vladimír Koronthály, Vlastimil Kovář, Ivo Kraus, Vít Kubánek, Antonín Lecián, Jan Lorenc, Václav Michálek, Rudolf Myška, Bohdan Ostro-

veršenko, Lukáš Peška, Zdeněk Petráň, Tomáš Slavický, Ladislav Sovič, Vít Šobáň, Petr Vašata, Petr Vlasatý, Karel Virgler, Tomáš Vrba, Pavel Verner, Zdeněk Zahradník a Jakub Zicha.

Narozeniny oslaví též příznivci duchovní hudby i naši SDH – otcové kardinálové Duka a Vlček, stejně jako otec biskup Posád.

Z dalších osobností ze druhého břehu života se pro život časný či věčný v následujícím období narodili: Antonín Dvořák (†1. 5. 1904), Alessandro Scarlatti (*2. 5. 1660), J. N. Škroup (†5. 5. 1892), Miroslav Venhoda (†7. 5. 1987), Gabriel Fauré (*12. 5. 1845), Claudio Monteverdi (*15. 5. 1567), Josef Hercl (†26. 5. 2005), J. B. Foerster (†29. 5. 1951), Bohuslav Reynek (*31. 5. 1892), Joseph Haydn (†31. 5. 1809), Robert Führer (*2. 6. 1807), Louis Vierne (†2. 6. 1937), H. L. Hassler (†8. 6. 1612), Orlando di Lasso (†14. 6. 1594), Maurice Duruflé (†16. 6. 1986), Igor Stravinský (*17. 6. 1882), J. V. A. Stam (†19. 6. 1717), Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic (†21. 6. 1621), J. E. Eberlin (†21. 6. 1762) a G. Ph. Telemann (†25. 6. 1767).

Všem oslavencům patří naše gratulace, vděk a modlitby za jejich přínos duchovní hudbě.

A máme stále prosbu o aktualizaci členské databáze: pokud v ní uvidíte někoho, kdo na nás již hledí z druhého břehu, sdělte nám to. Děkujeme.

Konečně posíláme všem oslavencům další kánon, a to s laskavým svolením nakladatelství Triton (www.tridistri.cz – sbírka Světské kánony – Duchovní kánony). Jelikož mi došly kánony narozeninové již dávno, posílám jeden svatodušní, neboť tento svátek budeme záhy slavit.

3 hl.

Dej nám své světlo

NT: anonym

Dej nám své svět-lo, na - ši tmu znáš.

Dej nám svou mi-lost, hoj-nost jí máš!

Dej nám svou sí-lu, O - chrán - če náš!

Pavel Jirák

P.S. Kdybyste někdo toužili po oné dvoudílné sbírce kánonů za zvýhodněnou cenu Kč 100,-, dejte nám, prosím, vědět.

PLZEŇSKÝ VARHANNÍ FESTIVAL 2012

Již pátým rokem se bude letos konat Plzeňský varhanní festival, který připravuje obecně prospěšná společnost Ars Christiana za podpory Magistrátu města Plzně. Posluchači se opět mohou těšit na varhanní koncerty, přednášky i výstavu o varhanách. Koncerty se konají vždy v pondělí od 19 hodin v katedrále sv. Bartoloměje.

30. dubna se představí profesor plzeňské konzervatoře **Vojtěch Novák**, který zahraje známou *Toccatu a fugu d moll* od Johanna Sebastiana Bacha a *Toccata F dur* Charles-Marie Widora. Dále zazní dílo Johannese Brahmsa a Maxe Regera.

14. května zahraje **Martin Kubát**, který vystudoval varhanní oddělení českobudějovické konzervatoře. K jeho největším úspěchům patří 2. cena na Mezinárodní varhanní soutěži v Mülheimu an der Ruhr a 1. cena na Mezinárodní soutěži mladých varhaníků v Opavě – varhanní improvizace. Pro své vystoupení zvolil *Fantasií a fugu na téma B-A-C-H* Maxe Regera, dále skladby Felixe Mendelssohna-Bartholdy, Bedřicha Antonína Wiedermanna a nebude chybět ani jeho vlastní skladba.

28. května bude závěrečný koncert patřit **Lukáši Vendlovi**. Zazní *Sonáta c moll* od Josefa Gabriela Rheinbergera, skladby Dietricha Buxtehude, Samuela Scheidta a Maxe Regera.

Festival doprovází v pondělí 21. května v 19.00 v Korandově sboru (Anglické nábřeží 13, Plzeň) přednáška prof. Jitky Chaloupkové o významných varhanách plzeňské diecéze a o skladbách, které během festivalu zazní. Celý varhanní festival je doplněn výstavou o nově zrekonstruovaných varhanách v západních Čechách. Výstava bude umístěna v katedrále sv. Bartoloměje a bude možné si ji prohlédnout před začátkem nebo po skončení jednotlivých koncertů.

Petr Blažek (Ars Christiana)

Co všechno se dá zahrát na varhany

Někdy kolem roku 1980 se v Gottwaldovském sále Domu umění a Filharmonie pracujících odehrála tato příhoda.

Bylo slavnostní vyřazování absolventů čtyřletého učňovského oboru s maturitou ZPS a já jsem ho měl doprovázet na varhany. Podle programu jsme měli zahrát fanfáry na nástup každé jednotlivé třídy na pódium a asi 20minutový koncert – hudební vložku, jak se tehdy říkávalo. Když jsem vše odehrál, usedl jsem do první řady a nic zlého netuše sledoval program.

V té době se o mně vědělo, že jsem jednoznačně na straně proti režimu a že sedávám často ve vinárně Myslivna s charisty, herci z divadla, kulisáky a jinými, normálním lidem podivnými individui.

Na konci slavnostního programu, jak bylo běžným zvykem, oznámil nějaký soudruh-konferenciér do mikrofonu: „A náš program zakončíme Internacionálou, prosím, postavíme se do pozoru.“ A nic ... Soudruh ještě dvakrát vyzval obsluhujícího zvukaře k puštění Internacionály, hymny veškerého proletariátu a do roku 1944 hymny

Sovětského Svazu, ale nic nezaznělo. Tuto překerní situaci vyřešil tak, že řekl do mikrofonu: „Prosím pana Vilíma, aby na varhany zahrál Internacionálu.“ (Všem říkali soudruhu, mně však vždy pane Vilím. V evangelickém kostele zase: Diriguje bratr Hájek, na housle bratr Huml a na varhany hraje pan Vilím.) Ukazoval jsem mu, klepající si na čelo, že nemohu hrát něco, co neznám. On mě ale opětovně vyzýval, abych Internacionálu zahrál. Za předsednickým stolem seděli kromě vedení školy čestní hosté z vedení města a KSČ, v přeplněném sále bylo asi 700 lidí.

Když mi došlo, že z této situace se nevymotám. Internacionála se mi pletla s dalšími komunistickými písněmi. Šel jsem pomalu směrem k varhanám a po cestě zjišťoval od stojících studentů, kdo by mi mohl aspoň zazpívat melodii. Nakonec se našel odvážný kluk s rezačnými vlasy, který mi do ucha zpíval za začínajícího tlumeného smíchu okolních řad, které již chápaly, o co se jedná.

Poté jsem šel k varhanám napravo v sále, byl to velký manuálový nástroj,

tak velký, že ho museli přitlumit skrz okenní tabule. Zahrál jsem 2 nebo 3 fráze melodie a poté melodii zapomněl a začal na ni improvizovat obvyklým bachovským způsobem, jak jsem tehdy hrál v kostele v Zádveřicích. Po podstatně delší době, než má trvat Internacionála, jsem po několika fugovaných imitacích zakončil frází, o které jsem se domníval, že je z Internacionály. Byla však z Písně práce, další stěžejní hymny socialistického režimu. No naprostý galimatyáš. Čekal jsem, co se bude dít, zda-li mě zatknou ihned nebo až později.

Přišel však jen jeden starší pán od předsednického stolu a říkal s ironickým úsměvem: „No, soudruhu, ta Internacionála byla dnes nějaká zvláštní, že?“ (Asi jsem se hraním stal soudruhem.) Odpověděl jsem mu: „No, to víte, to je takové umělecké pojetí“.

Nikdo mě nakonec nezavřel, ale postupně se začaly vytrácet pozvání na takové akce ve Filharmonii. Zahrál jsem si tam pak už všeho všudy jenom jednou.

Michal Vilím

VÍKEND GREGORIÁNSKÉHO CHORÁLU NA VELEHRADĚ

V. ročník víkendového semináře gregoriánského chorálu se uskuteční 27. - 29. dubna 2012.

Kurz je určen všem amatérským zájemcům o tento druh liturgického zpěvu. V přátelském prostředí je možné osvojit si základy gregoriánského chorálu pod vedením sympatických a empatických lektorů Jiřího Hodiny a Vladimíra Richtera. Předpokládá se hudební sluch a osobní vztah nebo alespoň úcta ke křesťanské víře. Vyvrcholením setkání je slavení liturgie ve velehradské bazilice Nanebevzetí Panny Marie a sv. Cyrila a Metoděje.

Bližší informace a přihlášku najdete na www.maticevelehradska.cz.

Petr Hudec

J. Hodina a P. Hudec - foto F. Ingr